Jonas Lie.

Et festskrift i anledning af hans 60-aarige fødselsdag udgivet af "Samtiden"

Forord til den elektroniske udgave

Denne festskrift er digitalisert i februar 2009 av Nasjonalbiblioteket, Oslo og tilpassets for Projekt Runeberg i december 2013 av Ralph E.

JONAS LIE

ET FESTSKRIFT

I ANLEDNING A F HANS

60-AARIGE FØDSELSDAG

UDGIVET AF

„SAMTIDEN"

SÆRTEVK AF „SAMTIDKN-S NOVEMBKRIIEFTE 18«

BERGEN

JOHN GRIEGS F ORLA. G 1893•jjÖBX (Bill«« BOnTttVKKERI.Indhold.

Pag.

Grnppe fra Forlovelsestiden. (Efter et gammelt Daguerretypi)............ 81Jonas Lie.Jonas Lie.

Der var sikkert overfor Jonas Lies produktion et helt nyt kritisk arbeide at gjøre. Der vilde efter hans „Eventyr"s fremkomst være nye sider af lians personlighed at belyse og nye særligheder i hans fantasi at bringe i samklang.

Men desværre kan en ikke-norsk — og jeg er derfor overbevist om, at „Samtiden" ved at vende sig til mig om at skrive disse sider ikke har vendt sig til den rette -- ikke være mand for at gjøre det. En fremmed kan beundre de Lieske eventyr, han kan ikke værdsætte dem. Dertil er eventyrene altfor dybt rundne af landet og al dets natur og altfor tæt sammenspundne med tusindfoldige stemninger — stemninger fra fjord og fjeld, fra aften, naar sol synker, fra den gryende dag, fra Nordlands nat og fra senhøst, naar bjergene mørkner .... seerstemninger, som kun Norge eier.

Det er alle de stemninger og alle de hjemlandsminder — vel dem, som en landflygtig gjemmer allerdybest — som i eventyrene er blevet til nisser og sælsomt pak af trolde. Det er alle den norske naturs hemmeligheder, der løser sig ud som lokkende kvinder og fremmede mænd og sære formløse magter. Men mens digterens syn kogles af naturgaaderne, der blir eventyrskikkelser og ukjendte, raadende imegtige. er det ham dernæst ined ét, som om han gjen-fandt alle gaader, han i naturen har mødt, alle de samme i'orkog-lemle og ikke gjajttede magter helt andetsteds - i den menneskelige sjæl:

Overalt det. samme spil af det, vi ikke kjender; overalt det samme troldpak, som vi ei ved om, allevegne det samme „eventyrlige" i sjailenes som i naturens dyb.8

Det er <let mangfoldige væv, af hvilket Jonas Lies eventyr er vævede.

Hans fantasi, der altid havde hang mod det uopklarede, har pludselig ved én af do revolutioner i sjælen, der er saa besynderlige hos digteren igjen taget magten fra hans sterke og medynks-fulde iagttagelse af livet i det fulde lys og dagen om ham, den iagttagelse, hvem vi skylder „Kommandørens Døtre" og „Et Samliv". „Den Fremsynte"s digter har ordet paany.

Men hans indbildningskraft har vokset sig sterkere. Spørgsmaalene, som han retter til naturen og sjælelivet, er blevet mere gjennemtrængende og dybere.

At klarlægge alt det var en stor opgave for en norsk kritiker. Thi kun han kan tumle helt med den fremmedartede iklædning, som er ham hjemlig, fordi den er sprungen af hans fædrelands natur. En dansk vil aldrig kunne det. En sletteboer kan følge ellepigernes dans, han løjender ikke draugen.

Og at stille de Lieske eventyr i fuld belysning af og i hans produktion var maaske for den norske kritik kun en pligt mod digteren. Thi neppe er „Tylvten" blevet skattet efter fuld fortjeneste.

Læseverdenens forhold til Jonas Lies liv er overhovedet merke-ligt. Som han selv er en stille mand, er hans læserfolk en stille flok, hvis hengivenhed er urykkelig, men som aldrig har løftet ham paa skjold under gny. Og selv i denne, man kunde, overfor tidens øvrige, larm fuldere fænomener, næsten fristes til at sige lydløse hengivenhed har Lie — hartad som hans eget væsen, der selv er sent og langsomt i vendingen, havde smittet, hans publikum — maattet vinde saa smaat og skridt for skridt. Nu var den vunden for romanforfatteren — nu, da læseren pludselig skal følge eventyrdigteren. Skulde det maaske nu atter tage aar og aar, før de sendrægtig lærte helt at tilegne sig ham?

Det er muligt, det er saa. Men i saadanne øieblikke har kritiken en opgave. Den bor give læseverdenen skubbet i ryggen til rette tid.

Den øieblikkeligc forstaaelse er for den moderne digter blevet næsten ligesaa nødvendig som for skuespilleren. Digteren ved altfor godt, at den rastløse og lidet læsende tid har fuldt op at gjøre med at læse de samtidige digtere, og pessimister, som de er, tror de ikke længere synderligt paa den stakkels udødeligbed, som trøstede vore fædre. Hvad den levende ikke naar, stoler de ikke paa, vil9

times den døde. Og den aabenbare tilslutning, eier giver sig udslag i bifald, der hører og fornemmer, er desuden

for dores nervøse temperament blevet en trang, der maa. tilfredsstilles, for at de skal kunne fæstnes i deres skaben. I en tid, hvor ingen vil vente, kau man der forlange, at ene digteren, taalniodig og sterk, ska] vente paa monumentet, man vil reise paa lians grav?

Men sen og langsom er Jonas Lie selv. Alt bos ham tager tid, og ban er utvilsomt den senest udviklede af alle nordiske digtere. Men den, der med lempe farer, kan naa langt, saa langt som reformatorisk storhed naar. Lie er blevet selve eksemplet derpaa.

Det skulde synes lidet muligt, at den, der som moden mand skrev en „Adam Sohrader" og en „Thomas Ross", i sit, livs næste tiaar skulde mægte at tilegne sig, mer end tilegne sig: skabe en fremstillingens metode, der flyttede milepæle i al nordisk roman. Og dog er det dette, som skete, saa vist som ingen nordisk roman-skribent — selv om han selv ikke ved det eller ialfald ikke tilstaar det — er forblevet upaavirket af den impressionisme, som Jonas Lie har skabt.

Det vilde være lærerigt at paavise, hvorledes og ad hvilke veie den impressionistiske fremstilling, der vil have sat sig bestandige merker, bar vokset sig til herre i den Lieske kunst. Udviklet og bleven mand under oinene af saa vidt forskjellige forbilleder har Jonas Lie i sin romanproduktions begyndelse anvendt samme beretningens fonn som forbillederne. Han vandrer, selv i sine Nord-landsfortællinger, jevnt ad de baner, som beretningen længst jevnede. Först den dag, hans oie ialdt paa „Livsslavens" skjæbne, det menneskes, som i kraft af hans hjertes medynk — lians væsens kjerne — med et slag gjør ham til den store digter — samme dag paatvinger impressionismen sig hans kunst . . . uimodstaaelig!;. Synet af disse mennesker behersker ham saa fuldstændigt, at han, i deres oplevelsers brændende nu, paa én gang bensætter dem, som de staar og gaar, som de er; „inipressionen" beskjiettiger ham saa helt og saa pinefuldt, at han uvilkaarligt kaster den fra sig uden omsvøb, direkte — jeg vilde sige nøgen.

Og, uden at Jonas Lie vidste det. eller, hvad han vovede, valdet nye givet.

Alligevel anvendes det nye endnu et par aar side om side med fortællingens tilvante fonn; breder sig kun langsomt fra handlingens brydende punkter ud gjennem meddelelsen oni personernes liv;

210

vokser sig til sikker bevidsthed i ,,Kommandørens Døtre", men er først i „Majsa Jons" en fremstillingshelhed — ubrydelig og kun Jonas Lies.

Romanens impressionisme er blevet kunstform.

Dens princip er klart og kort.

Livet er en fortsat handlen, og handlen er bevagelse. Derfor vil impressionismen fæstne bevægelsen, og den forfølger, for at, naa •ot nisuil. sit handlende inenneske fru nn til nn. frji. siferidt til skridt, som lian gaar og taler og staar, sou» han sidder og reiser sig, og som ban fører sine hamder; forfølger ham, som ban aander og lever og er.

Saaledes vil impressionismen frembringe indtryk af liv, men skaber kun indtryk af livagtigbed — hvis den ikke forstaar, at den mer end nogen anden kunstform mr a anvende den kunstneriske forkortning.

Impressionistisk kunst blir ganske vist gjengivelsen af en fortsat række af ydre foreteelser. Men disse ydre foreteelser maa. hver eneste enkelt, v&re en bhendlarøpe rettet mod noget indre »*t hastigt aabnet og atter lukket skydeskaar ind mod sjælen. Kun saaledes blir impressionismens tusind ubetydeligheder (der er, aa, opsamlede saa nøisomt) betydende, og dens tusind smaa ting blir store: thi kun da skabes (ler mennesker.

Jonas Lie ved det. Han medtager, i sin uendelig stride kunstform, paa høiden af sin evne. neppe en eneste „ubetydelighed", hvori ikke et af hans mennesker for raader sig, og neppe nogen eneste „rigtighed", der ikke blir betydende sandhed, fordi den gjemmer en stump menneskeliv.

For saa fuldkomment at kunne skjelne væsentligt fra uvæsentligt i sine menneskers væsen maa digteren ikke blot,

have det skarpeste blik. Han maa tillige have kjendt sine mennesker meget længe. Men den lange dvælen er netop Jonas Lies sag. Han er saa trofast, som han er sen.

Da ban drog lid i sin lange udlændighed, bragte ban med sig en sum af minder, minder om mennesker og ting. De blev alt hans selskab, han søgte intet andet. Han levede, lukket ude fra alting, kun med de minder og derfor levede maaske ingen nordmand saa inderligt med norske mennesker som han.

Han har levet først i Tyskland, saa aar efter aar i Paris. Han har glædet sig over storbyernes liv som over et skuespil, hvis skjønhed vaagen sans kan nyde. Men selv Paris er aldrig traadt11

ind over hans tærskel; og under den lange udlændighed har ingen freuimedpaavirkning naaet ham. Det liar neppe i samme udstrækning været tilfældet med hans store fæller. Bjørnstjerne. Bjørnson havde med sin altid modtagelige aand under slutningen af sit exil utvilsomt modtaget, impulser fra Tyskland, og i „Hedda Gabler" spores udlændigheden selv i Henrik Ibsens ensomhed-søgende væsen.

Hos Jonas Lie er det aldrig blevet tilfældet, og det er forstaaelig. Thi hans dør forblev uforanderlig lukket for det fremmede, og alt hans hjem tilhorte, det var fædrelandet.

Herinde er hver kvadrattomme gulv Norge, og hver kubiktomme luft, det er Norges luft. Billederne, de gamle møbler, Haget — hvor dybt man røres, hvor fast man gribes om hjertet ved disse vægges tro og tause, deres beskedne fædrelandskærlighed.

Og menneskene: fru Lie i sin husmoderdragt, med silketørklædet bundet om sit haar; og børnene — ,,frøkenen" og „Lille-Jonas" — runde og hvide og røde: og Jonas Lie selv — — der er en velkjendt nordisk mand, om hvem hau minder, som var det et portræt; saa stor af hjerte, saa konfust genial af tanke, saa helt seende og saa blind som dr. Tomas Stockmann er, er just Jonas Lie. Den, som kjender Stockmann, kjender ham. Da Henrik Ibsen vilde male den sjeldne forening af fuld genialitet og karakterens helhed, synes han mig at have givet sin mand Jonas Lies ansigt ....

Og ogsaa Stockmanns hus blev Lies--kun ikke hustruen.

Naar engang litteraturhistorien skal skrives, naar den tid kommer, hvor uden paatrængenliéd mange traade kan udredes, som nu ærbødigheden lader ligge, vil fru Lie finde sin skildrer, der, lidt unænsomt maaske, vil bryde ind i et digterverksted, hvor to har arbeidet.

Eller maaske er ordet „arbeidet" altfor haandgribeligt. Thi saa vist som fru Lie har havt sin rige del i Jonas Lies verk. saa vist dreier det sig maaske mindre om et direkte samarbeide end om et bestandigt aandeligt samvær, hvoraf den Lieske digtning udsprang, og hvori den voxede sig sterk. Det var et hjem, som var digterens hemmelige medarbeiderske - det hele norske hjem, som fik ensomliedens tifoldige fylde midt blandt de fremmede.

Midt i et hjem skjænkede Jonas Lie os fortællingerne om hjemmet — det er hans verkers hemmelighed ;— skjænkede os fortællingerne om de nære skjæbncr, som er de titusinders.....som

er alles. Og aar efter aar syntes, mens han var langt borte, hans12

kjendskab til det norske hjem at blive dybere, mer omfattende og inderligere.

Mer endnu end det: bvad der næsten maa synes et nnder, selve hans $prog - hans, der boede i alle lande undtagen i sit eget — voksede sig aar l'or aar mere norsk. Det var, som kunde han paa afstand, med en vidunderlig lydhorhed høre modersmaalet gro. Det groede i hans ud Hytterhjem ved en hemmelighedsfuld magt hjemlandets vekst.

T frcmmedlandshjemmet har .Tonas Lie arbeidet de lange aar. Fra det drog han nu iaar — hjem. Og selve denne reise er et sidste bevis paa hans sælsomme og ustansede aandelige samvær med fædrelandet. Aar efter aar havde der været tale om den reise. Aai' for aar var den blevet opsat. Men iaar skulde, maatte den blive virkelighed. Det. var. som Norge kaldte paa Jonas Lie — som om han urolig anede helt nve tider, helt nye forhold, en ny fremtid,

og han maatte hjem og se. hvorvidt fædrelandet var beredt.

„Jeg maa hjem og se Norge,'1 sagde han: „for nu skal det snart gaa alene i fremmed selskab" ....

Det skal det og kan det.

Jonas Lie har været hjemme for at se, om Norges hus var færdig bygget nu. Det er det. Og Jonas Lie selv var blandt dets bygmestre.

Dets bedste.

Herman Bang'.Thomasine Lie,Min Hustru.

I)e foer mig, Hr. Redaktør, om et Portræt af min Hustru med Træk af hendes Liv.

Et, saadant, — som hun staar for mig, kan jeg forklarligvis paa langt nær ikke gi, mindst, i en Haandevending paa Opfordring.

Men, lad det. straks være sagt. Fra Naturens Haand udgaaet med en mærkelig Dybde og Alvor i Følelsen, en udpræget selvstændig Opfatning og dertil en medfødt, kunstnerisk Dømmekraft og Sands for den enkle Helhed, — skylder jeg hendes Indflydelse og Indskydelse nnder mit Livs Samarbeide ikke blot væsentlig, hvad min Digtning kan eie af fast Kunstform, men tillige ved hendes Indvirken det, som efterhaanden har ideelt uddybet og betydeliggjort, hvad jeg saadan har digtet og sat, i Liv.

Til hendes Livshistorie vil jeg kun nævne her, at vi er født i samme Aar 1833, at nitten Aar gamle, den 1ste Mai 1853 altsaa for firti Aar siden, — blev vi forlovede, ved de seks og tyve — altsaa for tre og treti Aar siden, — blev vi gifte, — og at med vore forskjellige Naturer, Interesser og Evner, der i høi Grad supplerer hinanden, har hendes og min Udvikling saa. at sige fulgtes helt. fra den Bag, vi begyndte, - om den end literært egentlig förust tog Fart. med „Den Fremsynte,". Følelsen af et Digterkald svævede jo ogsaa tor altid som en Dimme over al min Gjerning med leilighedsvise Udladelser i Journalistik og bunden Stil.

Hele sin Ungdom igjennem, og, jeg kan sige, lige til vi i 1872 kom ind i en lettere aandelig Luft sammen med de skandinaviske Kunstnere i TCom, var min Hustru et yderst tilbageholdende faamælt, taust Menneske. Men jeg tror nok, hun var den, hvis Mening16

ilendes Omgangskreds spurgte efter, hvis energiske Viljekraft, cte trode paa, og hvis ubetingede Rettænkethed og rigtige Don» de stolte paa. Med sin stille Personlighed fik hun Venner og Veninder, der hang ved hende gjennem hele Livet helt fra de Barnedage, da hun var den, som blev valgt til at dele Godter og Rærene.

Hun sværmede for sin begavede Far, Prokurator paa Kongsvinger, Michael Lie, der bl. a. oiede et Talent til at fortælle eiendommelig varmt og fængslende. For at faa høre ham berette sad hun og Sødskendéné olie oppe og vaagede og ventede i Spamding paa hans Hjemkomst fra Keisei til langt udover Natten.

Og fra ham, — Lerches og A. B. Stabelis Ven, — arvede hun sit Sværmeri for Wergeland. Ole Bull og den demokratiske Opfatning.

* * *

Det var, da jeg udover Aaret 1870 havde arbeidet paa min første Bog: „Den Fremsynte" og sent paa Hø3ten var biet færdig. Der var ikke lette Tider for os da; og meget afhang af den Bog, om det skulde lysne.

Og nu, don Eftermiddag, skulde jeg da, medens de andre var ude, læse uiit Opus op for hende.

Hun havde meget Stræv med et vidtløftigt Hus og laa og hvilte og hørte paa.

Hvad jeg selv tænkte, ved jeg ikke, - jeg var en høist lidet literært eller æsthetisk udviklet Mand, der sad inde med nogenslags ubevidst Kulsviertro; — men min Tilhørerske forblev taus, hele Tiden stum, ikke en Stavelse.

Det var nok saa langt at læse og mange Nordlandseventyr at vade ud i og igjennem, som siden blev bortskaarnc. Jeg ventede og ventede, og for mit Vedkommende steg Spændingen ubetinget paa Virkningen . . .

Da jeg saa naade til den Scene, hvor Susanne dør, — kommer hort. under Baaden, — reiste hun sig pludselig med et forunderlig lykkeligt Skjær i Øinene og udbrød:

„Men dette er jo stort!"

Og paa det Ord af hende ved jeg, at jeg ansaa Sagen for afgjort. Jeg var endnu total erfaringsløs om Farer og Tilfældigheder for et literært Værk.17

Pan det Ord holdt vi den Eftermiddag vor Fest under Træerne i Slotsparken, sikkre som Born, enda vi efter menneskelig Hegning var tilkomne Folk paa syv og tredve . . .

Min Hustru tik straks afklippet en hel Paginarække med tyngende Nordlandsbeskrivelser og Eventyr. Og et Par Aftener efter - saa omtrent den sidste Dag i November, — bad vi Bjørnstjerne Bjørnson og Frue ned til os for at hore Fortællingen oplæst, -og skrev han selvsamme Aften nod til Hegel og kaldt.o don en Maage, som vilde flyve udover Skandinavien —

Naar jeg saa undtager Nordfjordhesten, Slagter-Tobias og endel Eventyr, ved jeg ikke den Bog — og forst og fremst Romanerne, hvor hun ikke har vserefc min afgjørende Retleder med Hensyn til Kunstformen og, saa at sige, min Medarbeider gjennem hvert Kapitel, strøget Udskeielser fra Emnet eller forlangt mere eller anderledes digtet, i Nødsfald selv lagt til. Det er gaat gjennem hendes Sigt og Stil; thi. kunstnerisk seet, var jeg en uudviklet Skaber beroende mere paa Lykketræffet end paa det bevidste Blik. At mine Sjøromaner lik den faste Fonn, skyldes heudes mere udviklede Kunstnerøie og mere bele Kunstfolelse.

Planen til Handlingen i „Lodsen og lians Hustru" tik jeg af hende. Jeg beskrev hende Helten, Salve Kristiansen, en bleg barsk sjælelig indbidt Sjømand paa Arendals Brygge. Jeg saa Manden paa mit Vis og mente, der maatte stikke en mørk Livsoplevelse i ham, — kort en Bog. Men hvad? . . .

„Jeg skal sige Dig det," sa min Hustru med ét. — Saa udførte hun i store Træk hans jaloux Kjærlighed til hende, som vi kaldte Elisabeth. Og Kapitel for Kapitel udarbeidede jeg saa og gjennempløiede vi sammen i 1873 i Rocca di Papa.

Tiden førte imidlertid Ideer med sig. Tilgjængelig for dem tog hun dem op, og saa atlagrede de sig hos mig.

Og Følgen blev den ny Række Romaner, hvori jeg kan sige, at det bedste og mest vellykkede, jeg har skrevet, er biet til under hendes Aand og Indflydelse. Til tiere af dem: „Malstrømmen", „Maisa Jons", „Kommandørens Døtre", „Fnmiljen paa Gilje", „Onde Magter" har hun ikke blot git Detailler — af den Sort f. Ex. som den om „Ma", at hun aldrig havde Ferier uden de Dage, hun laa i Barselseng; men til tiere er endog Idéen, hvorover Bogen er bygget, opstaat lios hende. Hun kunde visseligen gjerne, uden at

318

dor skode noget uberettiget Tiltag havt sit Navn som Medarbeider paa Titelbladet.

l)et laa imidlertid ikke for en Frue fra vor Tid at ta sin «jrlige Plads i Olfentliglieden; — hendes urokkelige Smag var at lade sig nøie med Bevidstheden og føie og vide sig som sin Mands jevnbyrdige aandelige Fælle, og som saadan lm Pladsen i vor Omgangskreds.

Men nu. vi indgaar i vort sekstiende Aar. synes jeg, det kunde være paatide at melde, at det vakkreste og mest vellykkede, jeg har skrevet, har hun Part i.

Vi har begge en Følelse, som vort Samarbeide nok endnu kunde skabe Bøger om Ting, der ligger os paa Hjerte, endel Aar freni i Tiden. Maatte det forundes os.

Holskogen d. 12te August 1893.

Jonas Lie.Jonas Lie som Studeni.

Fra Jonas Lies Ungdom.

Jonas Lie var i de første Dage paa Bergens Kathedralskole Gjenstand for megen Opmærksomhed, ikke blot den

nysgjerrige, som enhver nyankommen Gut bliver Gjenstand fur, nei, megetmere en respektfull thi han optraadte i Blaatrøie med staaende Krave og med blanke Ankerknapper eller med andre Ord i Søkadetaspi-rantiuiiform. Han var et Stykke af en officiel Personlighed, h a n var noget.

Og det viste sig snart, ut «lette Noget allerede havde oplevet meget: han havde gjort et Togt med Kadetkorvetten, han vidste at berette om Seilture i Lodsbaad gjennem Braat og Brand fra Stavrern til Nevlunghavn og tilbage, — om Livet paa Tromsø og om meget, meget niere.20

Da om nogen Tid Blaatroieii tiiied Blnnkltiiapperne blir ombyttet med en almindelig Trøie svandt jo endel af Respekten. Den förste forsigtige, rekognoscerende Snusing var forbi, Bekjendtskabet var stiftet, og Respekten maatte vige for Lighedens Fordringer.

Han var dug' i mange Stykker forskjellig fra alle os andre, især havde han en mere beleven Freuitncden og et vist chevaleresk Væsen* hvilket af enkelte mistydedes og fremkaldte Tvivl, om lian „du'do." noget. Jonas \'i\v imidlertid oh godslig Gut, saa dot paa Skolen ikke blev Anledning til at prove det. Men Gadeslagsmaal mellem Gutter horte ganske anderledes til Dagens Orden da end nu. Det var med de bergenske Gutter den Tid. som det siges at være med Hundene i Konstantinopel; kom nogen ind paa fremmed Territorium, havde han strax en Batalje at bestaa, særlig om han var ,.Rosinstilk",') Slagsnuialet indlededes altid med et sandt homerisk Skryt fra begge Sider, en Indledning, som altid tog lang Tid. Dette kjendte Jonas ikke til og besvarede derfor den förste Antastelse med en rask kombineret Oftensivbevægelse af modsat Haand og Fod, hvorved han slog sin Modstander til Jorden. Nogle heldige Gjentagelser af denne kombinerede Haand og Fodtaktik satte ham i Respekt, og han lik vandre i Fred, hvad der sikkert bedst stemte med hans godmodige Naturel.

.leg har aldrig seet ham sint, ikke engang heftig, derimod var der over lians Leg som lians Slagsmaal en Kapergasts Hurrha— Gaapaa-Begeistring. der dog gjerne endte i en Skoggerlatter.

Istedenfor Slagsmaal sværmede han for Yaabenfærdighßdi Kastning med Dolk og Spyd var den Yndlingssport, han drev paa sit Værelse paa Lillemarkeveien hos Kand. B. til dennes Gru og For-lærdelse. Doren til Værelset var aldeles ophakket af Dolkespidsene, men det var dog ikke det værste, — nei, Spydkastningen, den var endnu værre. Spydet bestod rigtignok blot i en Lineal, men Maalet var uheldigvis Vinduessprosserne! Traf man ikke disse, saa regnedes det, ikke, - saa var det Bom, men Bommen var somoftest ledsaget af et singlende Klir af den kuuste Rude.

Aa, hvor det var fornøieligt! men det var en meget dyr Sport. Jonas' og Kontubernalen Meyers samtlige Lommepenge gik med til at bestride den.

Ogsaa paa Pistolskydning oppe i Forskjønnelsen drev han

') ;>: iiuinskolegut.2!

meget. Kun Skade, at han hervrd paa i •»rund af sin Nærsynthed ialfald 'en Gang lik sig jen ordentlig Xæsestyver.

For Fægtning med Kaarde sværmede han Ogsaa, v ul nærmest fordi, at en af hans Idealer, Sheridan, Parlamentets mest veltalende og hele Londons vittigste Marni", forte en elegant Kaarde.

Dette Sværmeri hang sammen med Unns chevalereske Tænkesæt og hans literære 'J ilboieligheder.

Jonas havde nemlig s»>m Gut læst en hel Del mere «nil os andre. Marryat og Cooper var hans yndlingsforfattere. Især satte den sidste hans Fantasi i stau-k Bevægelse. Oppe i Noddeskown Syd for Seiershjerget i eu Itévuc dækket. af Nøddetræerne har jeg mer end en Gang siddet og beundret lians Fantasifostre, der var langt mer skarpsynte end Falkøie og taprere end selve Langli in t, Drommerier, som godt kunde maale sig med Punchs berømte Eaton-boysbedrifter.

I 14—15 Aars Alderen havde Jonas allerede Sands lor et Digts Skjønhed saaledes f. Ex. for Salomons Hoisang. lians kjæreste Digt var dog Welhavens „Vaarnatten stille og sval'1, som han hyppigt reciterede saa for sig selv

med en drømmende, lyttende og stirrende Henrykkelse, der ikke var uden en vis Komik, da Keri-tationen altid skeede med sammenbidte Tænder eg med den i Tanker henfaldne Nærsyntes stærkt fremtrædende ('onvergents af Øjonaxerne. Især lød Stroferne: ..Elvene nynne de lange. dæm-pcde, dyssende Sange" helt komisk.

Efter hver Ferie havde Jonas altid nyt at fortaOle om sine Seilturer sammen med Faderens Kontorist i Færingen mellem Onarheim og Tysnæs, men fremforalt erindrer jeg den Pietet og Beundring. hvormed han omtalte sine Forældre. — Faderens skarpe Forstund og Moderens mange Kundskaber.

Paa Skolen var han omtrent en Middelveisfarer, hverken Lys eller Sinke, men det gik ham, som det er gaaet saaniangen, at han stirrede sig træt paa Kampestenene, hvormed Veien til Kundskabens Tempel er brolagt, fu-di at ingen rigtig viste ham Veien selv eller hvorhen den førte.

Han gik derfor ud af Skolen og læste privat.

Vi træller ham igjen paa Heltbergs Fabrik, hvor han dog — saavidt jeg erindrer — kun i 2 Maaneder lod sig fiiihøvle i latinsk Stil. Han var lbrlidet med til at lære dens „faste Stok" rigtig at kjende, en Bande, som vistnok skiftede stadig, men som dog i detstore taget blev sig selv lig paa Grund af Rekruteringsmaaden. •Jonas var desuden Hittig i denne Tiil, thi han vilde have Artium.

iSaa kom da Russeaarot! — — Ja, „Ileilig ist «lie Jugend-zeit, treten Svir in Teinpellhalleir' — — — men hvorledes trække Forhænget tilside for dig „O Tid at' Guld, o Lii" blott tiiiiclt för Nüiet oeh Behagen", — for dit løsslupne burleske Sceneri, for din tropiske Va-xtrigdom og for alle dine dyrebare Minder? Ak, det kan kun skt-, naar Kammeratkredsen er samlet. Det ei kun det rent Ydre, ikke Sjælens Væxt og Karakterens Udvikling under Indflydelse af KainmeratsHvéts korrigerende Indflydelse, der kan fortælles. Hven» kan angive, hvorfra de smaa Aarsager til de store Virkninger kom, — naar Frøet blev lagt eller Gnisten tændt, eller til hvilken Kammerat man egentlig staar i Gjæld? I Russeaaret og lidt senere tager og giver nemlig enhver uden Tanke paa Mellemregning, fordi enhver giver af sin Sjæls svulmende Overflod. Knn saameget kan med Sandhed siges, at Lie inden Kammeratkredsen gav sardeles meget, ikke blot Kornmo, nei, klare Lyn! Og han gav det altid paa en eiendommelig Maade: altid Resultatet først, og saa kunde han ofte forundre sig over, hvorledes ban var kommen til det og møjsommelig forsøge, at basere det paa et rigtigt Udgangspunkt. I)er var ofte sande Geniglimt.

Men ligeoverlor det rent Ydre, det Uvæsentlige af dette Liv, hvor staar man ikke ofte senere hen i Tiden, naar to gamle Venner mødes, fremmed for det, fordi at Aarene har omdigtet det, og man begynder som de to Gamle i den bekjendte Vaudeville at disputere: „Det var s'gu Dig! Nei 'gu var det ei, for det var s'gu Mads!" —

Nu, Lie var ingen ..Mads", lian var tvertom en meget skikkelig Ungdom. Men det vilde næsten være en Mangel ved ham, om der fra hans Rüsscaar, hans Livs stormende, feiende Aprilmaaned ikke havde været en gal Streg, et aUqviä. i/rod ampulem!

Heldigvis er der, og jeg vil derfor fortælle, om hvorlunde ban blev smidt ud af Raadstuen og om Grunden til. at han altid betalte sit Skotøi saa dyrt. Min gamle Ven tilgiver mig det vist og vil forhaabentlig smile ved at mindes disse Begivenheder.

Der havde været en større Fest i Frimurerlogen. En Hob Studenter drog derfra under flerstemmig Sang eller rettere under saa mangestemmig, som der fandtes Stemmer og kanske lidt til. — Nu eidet jo det kjedelige, at det kunstelskende Politi har forbeholdt sig23

Kritiken paa den natlige Sangs Omraade. Kritiken mødte op i Form si f Politiadjutant Meltzer, der ogsaa havde deltaget i Feston. Men Kritik modes af Studenten altid med Antikritik, og snart var en dialektisk Kamp i fuld Gang. Uheldigvis faldt der under denne Ytring om. at Politimagten ogsaa øiensynlig var i Feststemning. Det var formeget, og to Syndere skulde puttes i Hullet. Resten gav naturligvis Honørsfølge til Døren. Paa dette Tidspunkt kom Lie, der ikke tidligere havde været tilstede. Han trængte ind med og fordrede at dele Skjebne med de to Kammerater, men herpaa vilde Politiet ikke indlade sig. „Aber einmal ist keinmal" og „bedre Lykke en anden Gang". Lie forsøgte sig altsaa paany og boldt Politiet en længere Tale, men hellerikke den bar Frugter. Modet voxede imidlertid stadig, og alle gode Ting er jo tre. Altsaa — nok et Forsøg, der kulminerede i en Tordentale

med det Resultat, at Herren nu blev smidt paa Dør og Porten stængt.

Sagen var vel, at Meltzer med sit skarpe Blik for det Komiske morede sig over den lystige Student og fandt ham altfor fornøielig til at ville ham saa ondt som at lade ham tilbringe en Nat i Arrest.

Lie paa sin Side fortalte leende, at han havde været altfor grov til at kunne faa Plads paa Raads tuen.

I det dyre Skotøi var ogsaa en Feststemning Skyld. I Følgt; med en Kammerat, en nu høit anseet og værdig Præst, var han paa Hjemveien til Pilestrædet stoppet op paa Hjørnet til Grændsen, hvor en tykmavet Gaard stikker frem sin buede Façade. Ved Lygteskinnet faar han Øje paa nogle skidne og sprukne Vinduesruder i første Etage. Erindringen om hans Yndlingssport som Gut dukkede op, Fristelsen blev barn for stærk og — „Plong, der small sønder en Ruta"! og — Klirr, der laa' nok en, og — Klatsch, der laa den tredie! —

Indenfor blev der nu et svare Brøl, der besvaredes af Lies rungende Skoggerlatter. Kammeraten fandt imidlertid Situationen betænkelig og trak afsted med ham snarest muligt. — Jeg besøgte ham den følgende Morgen. „Det var en Han Historie med nogle Ruter igaar, du." — Jasaa — „Ja, de gik itu." — Jasaa — gjor' de det! „Ja, vi faar nok ned og reparere dem!" — „Ved Du, hvor det er da?" — „Ja, det var hos en Lappeskomager hernede. Jeg har o 1te ærgret mig over dem." - Saa gik vi da, og ganske rigtig, der var indsat tre nye Ruder. — Jeg skulde have mig et Par Støvler, sa Lie. Ja, det vilde Skomageren gjerne. Under<24

.Maaltagningen lori Lie falde Ytring oui. at der var indsat nye Ruder hos liain og spurgte, 0111 der havde været Gadespektakel om Natten. Men nu blev Lnppeskomageren rasende og forbandede de fordoiute Studenter, som havde knust Wuderne „basses4 og forsikrede under dyre Eder, at havde han taat fat i dem, saa skulde han bearbeidet dem slig med Spanreim og Hammer og Raspe og .Svie og Gud ved hvad. at de sladde have husket det hele sit Liv. „Studenter?" ea Lie. „Siger Do, at det var Studenter? Nci det gaar ikke an, det vil vi betale! Sligt maa man ikke sige om Studenter,11 og saa betalte Lie for 4 Ruder, som Skomageren absolut forlangte, endskjønt der virkelig kun var knust tre. Da han saa var færdig med Betalingen, sa' han, at det var bedst, han flk et Par Stovler til. — Og Støvlerne lik han. De var baade dyre og af daarligt Læder, men Lie skjænkede Lappeskomageren sin Søgning, saalænge han var i Kristiania.

Ja, nu har jeg fortalt alt det Gale, jeg ved om min gamle Ven. Men siden jeg er inde paa Historier, saa en til, da den angaar lians literære Personlighed.

Lie pleiede altid at ligge længe 0111 Morgenen, ikke fordi han ranglede eller sad oppe og læste til langt paa Nat, men fordi Fader Holberg, hans stadige Morgenlekture smagte saa mageløst, at ban rent glemte Tiden. Fordi man altsaa var vis paa at linde ham hjemme, kom man op til ham om Formiddagen. — Blandt dem, som saaledes ofte kom, var ogsaa en sølle „Præl", et Bekjendtskab fra Hjembygden. — En Dag kom Præliminaristen og klagede over Hjemve. — Lie foreholdt ham nu med meget komisk Alvor, at Hjemve var noget, som kun udannede Mennesker følte, at han aldeles ikke maatte lade sig forlyde med at lide af Hjemve. Schweizerne var berømt for sin Hjemve, da de var et Naturfolk, men hvem talte nu om Schweizernes Hjemve? Nei, nu var det f. Ex. Eskimoer og Ottahaitier, som var bekjendt for den. I Paranthcs benuerket, var Ottahaiti paa deune Tid for Lie det samme som Illyrien for Shakespeare, det Sted, hvor han i en snever Vending henlagde Scenen. — Kjender De ikke Ottahaitierens Klagesang? sa pludselig Lie. Nei, den anden kjendte den ikke. — Og nu reciterede Lie paa staaende Fod en improviseret Klagesang med det nok saa kostelige Omkvæd: „Her maa jeg sidde og klage, mens mine Brødre jage, de Ottahaitisvin!" — Scenen var ubeskrivelig komisk, PraOlen var kureret, og Lie havde den Extralbrnøielse at25

høre lunn gaa om og udbrede sig over det simple og udannede i at føie Hjemve, samt over Ottahaitierens Klagesang.

Jeg anfører denne lille Episode, fordi Lie i de förste Studenteraar unægtelig var i Besiddelse af mere Humor, end man gjenfinde!1 hos ham som Digter. Jeg er overbevist om, at han i denne Retning kan yde mer, end han har gjort. Det er Humor, vor Tid trænger. Der maa lees frisk.

Men videre. — „Saa faar man (xiftegriller og Bogen, den maa frem", heder det i en gammel Studentervise. Man

begynder at se sig om efter et „Embedsstudium*4, og Lie valgte som bekjendt Jus til ikke liden Sorg for sine Kammerater, der betvivlede, at dens tørre Konklusioner bygget paa endnu tørrere Præmisser vilde passe for ham, der jo altid havde Konklusionen forlods uden nogensomhelst Præmisser. Sorgen var saa meget mere begrundet, som Lie var begyndt at skrive Korrespondancer og Hevner, der vakte ikke liden Opsigt, og ikke sjelden blev optagne i udenlandske Aviser. — Der var i disse Arbeider ofte en Divinationsevne, et Fremsyn, som efter kortere eller længere Tids Forløb blev stadfæstet ved paafølgende Begivenheder. De var helt igjennem et aandeligt Pragtfyrværkeri, som vilde have havt blivende Værd, om Stoffet ikke havde tabt Aktualitetens Interesse. —

Der manglede under disse Omstændigheder naturligvis ikke paa Kammerater, som raadede ham til at blive Journalist eller helt at betræde Forfatterbanen. Det vilde være uretfærdigt her ikke at nævne den, som klart stillede hans Horoskop og eggede ham til blot at skrive — nemlig den noget ældre Mediciner Sofus Høegh. Men Lie havde ikke rigtig Tillid til sine Evner. Hans Forfatterskab var lutter Improvisation uden Arbeide og derfor ogsaa uden Tilfredsstillelse. Og Tiden gik, Examen blev klaret, og det praktiske Liv slugte ham for en Tid. Det gik, som naar Revolutionsmanden vil begynde at give Love. Han havde de store Vuer, men han var ikke Paragrafmager. — Hvormeget hans G-enialitet ogsaa under de forviklede Forhold, han kom op i, gjorde sig gjældende, bevises bedst derved, at den gamle forsigtige Bankmand A. B. Stabell blev blændet af den. — Men trods Lics Genialitet kunde Skibbrudet ikke afvendes, og det kom. I det druknede Juristen, men fik Digteren sin Daab; thi da han kort efter afblanket og fattig atter sad i Kristiania, saa ved jeg, at han sad der med fuld og klar Bevidsthed om sit Livsmaal.

<Jt26

Kort efter udkom den „Fremsynte", hvori Digteren tar Afsked med Improvisatoren. — Digteren Lar forlængst læget „Sprækken i Brystet" paa Improvisatorens Violin. Maatte den gjennem en lang Fremtid være „pudset og med paasatte Strænge" saaat. Jonas Lie for sin store lyttende Tilhørerskare kan vedblive at spille sin eiendommelige Melodi, som hans Barndom lærte ham og hvori — som det heder i hans Yndlingsdigt: „Alfer sukke for de smukke

Lilier: O, tager os tilfange!"

Ji. K.

*

Som Supplement til «lisse Erindringer hidsættes folgende Uddrag af et Brev til Kedaktoren •

Holskogen den 2den September 1893.

Kjære Hr. Gerhard Oran f

Jeg er mig ikke bevidst at ha skrevet Vers i min Skoletid paa Bergens Latinskole, • det. skulde da være noget om „('id ei Oampeador, Don Ruy I)iaz de Bivar", som ikke veg for andet end „Rosenkinder ug Lokkebolger hen-ovor Marmor". — Men vel var jeg adskillige Gange nodt til at forsvare med Næverne nok saa fantastiske Historier og udsat for at lynches eller, hvad man skal benævne det Faktum, at hylende Kammerater udforer Ringdans om én og bauker i Næverne under forsmædelig Tuden paa, at en „bolter". Lyder Sagen likte mig imidlertid og kaldte mine Stile prchibe. Jeg bode i Skomager Eliasens Gaard med den hoie Have bag nær Kortpilsmuget, i Pension sammen med min Bror Emil og andre hos Cand. theol. Bredal.

Og mit Hjemsted var Corpschefsgaarden Onereim i Kvindherred, hvor min Kar hode som Sorenskriver i Sondhordland. lie otte Mile over Hardangerfjorden og Bjornefjorden til Bergen ved Sommer og Vinter skulde jeg kunne seile endnu; for jeg husker den — hvert Sund og liver Krog — og baade i Stille og Rok — baade ved Hag, og uaar Aareslagene gik ensformig om Natten indo i de sorte Skygger af Landet, — i Skriverbaaden med de tre Skydskarer, Husmændene vores.

Om disse Fingerpeg fra min hergenlmsiske Opvekst kan gi noget Vink til min literære Habitus, ved jeg ikke.

Mange Hilsener

Deres hengivne

Jonas Lie.Rocca di Papa, Lies Bolig-,

1Episoder fra Jonas Lies første Ophold i Italien.

Kjære redaktør! — Du siger, du vil pumpe ogsaa mig til „Samtidens" Lie-Hefte, fordi du har hørt mig en og anden Gang eller maaske altfor ofte, som er min Vane — fortælle ora mit Samliv med Jonas Lie i Kom og Rocca di Papa i det herlige Aar 1872. Jeg har havt mange glade og smukke Oplevelser sammen med ham under dette Italieophold, men — jeg siger som Jonas Lie engang selv sa — det er saa langt morsommere og lettere at fortælle en Historie end at skrive den. Og jeg fortæller gjerne, som du ved, saa jeg for den Sags Skyld med Glæde skulde fortælle, hvad jeg har at meddele, til alle «line Abonnenter, hvis du kunde samle dem i Haakonshallen eller et andet uhyre Lokale, der kunde

rumme dem alle. Men skrive, skrive, Gerhard--well, jeg skal

forsøge.

* *

Det var i Vaardagene i Rom med høj blaa Himmel og en Velsignelse af Blomster paa alle Kanter, paa Monte Pincio, i Villa Doria og paa alle Torver og Hjørner inde i Byen, men dejligst valder i disse Dage ude i Kampanjen, hvor Græsset stod højt som ved Midsommers tid hjemme og mellem sit bølgende Straahav viste en Rigdom af Farver fra alle de mange Blomster, der gnistrede med rødt og gult og blaat i Solskinnet. Vi nød alle disse deilige Vaardage, især da Sciroccoen havde været slem mod os tidligere paa Vaaren. Men Jonas Lie var ikke rigtig i sit Es.

Man lagede til Tusendaarsfesten hjemme i Norge. Haralds-30

støtten var jo rejst, og derude i Havbrynet, hvor den stod, skulde den egentlige Højtidelighed foregaa. Jonas Lie havde lovet at skrive Festsangen ved denne Leilighed, og jeg har endnu aldrig seet, at en Mand med en lovet Festsang foran sig befinder sig i et særligt lyst Hjørne af Tilværelsen. Sangen maatte skrives. Tiden led.

En Dag havde han en Del Vers færdige. De blev læst for Fru Thomasine, men hun var snart paa <let rene med, at Jonas kunde gjøre det bedre. Jeg fik ogsaa Versene at høre, og jeg maa tilstaa, at de gjorde liden Virkning paa mig. Der var nemlig det i Vejen med dem, at de var „laget", der var hverken Saltsmag eller Tanglugt i Skildringen af Kysten, og Bølgerne rulled slet ikke med den Lystighed og Fart, som man venter sig af Bølger deroppe paa Haugesundskanten. Med andre Ord: Billederne var ikke naturlige, Indtrykkene ikke friske der var formeget Landkrabbe i dem.

Og ingen var villigere til at indrømme dette end Jonas Lie selv. Han begyndte paa en frisk, men der vilde ikke komme Glid paa det.

En Dag, jeg sad paa mit Værelse i Via Sistina, bankede det haardt paa Døren, og før jeg fik sagt „kom ind" aabnedes den hurtigt — det var Jonas Lie.

„Nu ved jeg — raabte han — hvad der er i Vejen med denne Sangen min. Jeg har jo ikke, Gut, set salle Sjøen paa Aar og Dag. Jeg er biet et rent Indlandsmenneske. Jeg maa ned t,il Ostia, Vil du være med? Vi kjører imorgen."

Nafste Dag sad Jonas Lie og Kone, Billedhugger Magelsen og jeg i en stor gammeldags Vogn og rullede til Ostia. Vi var alle rigtig glade ved Udsigten til atter at. komme, ud til Havet, for nu skjønte vi alle, at det kunde vi saa inderlig vel trænge til, efter i Maaneder at ha set bare det grumsede gule Tibervand.

Og vi kom til Ostia. Der saa ikke meget opmuntrende ud. Det var selve Melankolien i en døende Bys Skikkelse.

Jeg husker en 6—7 — eller maaske var det bare en 3—4 forfaldne Huse bag en høj Midilelaldersmur. Havde man vovet sig ind gjennem Porten, kom man ud paa en liden aaben Plads, hvor Byens gebræklige, lettællelige Huse laa og grundede over Verdens Forgjængelighed, medens Solen stegte mellem Husvæggene og intet Menneske var at se paa den glovarme „Piazza". Imidlertid — et Osteria var der naturligvis, og da det var opdaget, tog vi Mod til os og gik ind. Det gjaldt nemlig at .tillbrhandle os noget Vin til vort medbragte31

Maaltid, som vi havde bestemt os at nyde i den nærliggende Pinje-skog. Vor Ankomst vakte ufortjent Opmærksomhed. Der samlede sig — stille, som voksede de op af Jorden — nogle Mænd og Kvinder af et lidet hyggeligt Udseende og med paafaldende graadige Træk, og uagtet vi var tre Nordmænd lra Norge, følte vi os lettet, da vi med vort Bytte kunde i god Orden trække os ud af den befæstede Stad.

Der var rleiligt derinde i Pinjeskogen. Summende Vnrmp, men saa stille og skyggefuldt, og saa lugtede det saa hjemligt af Harpiks og Naaler ganske som en Sommerdag i Granskogene. Og Maaltidet var fornøjeligt. Jonas Lie var i straalende Humør, han fortalte sine bedste Historier eller laa og fantaserede som en Musiker over snart et, snart et andet Tema, hentet fra Syd og Nord, fra Solen og Nordpolen — som lians Vane var, naar han befandt sig vel. Saa lod det: „Mod Havet stunder jeg, ja mod Havet" — — det var Jonas Lie, som kommanderede Opbrud. Vi havde nemlig et godt Stykke Vej for os, før vi naadde helt ud i Havstokken.

Først førte den gamle antike Vej i snorlig Linje og med sin uslidelige Brolægning et langt Stykke gjennem Pinjeskogen, indtil Sandbankerne begyndte. Det havde gaaet raskt under Skyggen af de bred kronede Pinjer — værre blev det, da vi kom ud i Solstegen og maatte stavre i den løse Sand, Banke op og Banke ned. Hver-gang vi kom op paa Toppen af en af disse runde Dyner, trodde vi at ha Havet lor os i hele dets Majestæt. Men der var altid en igjen, og atter en, saa det gjaldt at være „havkjær", for at holde det gaaende i den glohede Sand. Pludselig hørte vi Bruset af Sudraget paa den flade Strand, der altsaa ikke kunde være langt borte. Men medens vi andre tog Hvile i den glade Bevidsthed, at Maalet var nær, tog Jonas Lie Syvmilestøvler paa og la ivej, som om der hverken var gloiied Sand eller glohed Sol.

En Stund efter ruslede vi andre videre, og endelig stod vi paa den sidste Banke med Middelhavet skinnende foran os.

Jonas Lie stod allerede nede i Fjæren, yderst ude, hvor Dønningerne pludselig rejste sig som glasgrønne Hvælv og elterpaa fossede indover den flade Strand med lange Skumstriber. Da jeg kom ned til ham, saa jeg, at han drak Sjøvand af sin hule Haand.

„Trænger du det ogsaa indvendig?" — spurgte jeg.

„Aa det er dejligt" — svarte han og slubrede i sig — „dejligt, prøv bare."32

Vi tilbragte mange Timer dernede i Fjæren, og da vi sent om Kvelden kom tilbage til Kom, havde vi atter en Fornemmelse af Havstrilenaturen i os.

Kuren var probat. L do følgende Dage skrev Jonas Lie sin Sang til Tusendaarsfesten.

Saa var det oppe i Rocca di Papa. Det var en rigtig snurrig — eller for at tsile æsthetisk — malerisk Fjeldby højt oppe i Albanerbjergene, med Gade,r saa stejle, at man rcsikeredc at skrabe sin Næse, dersom man var saa uforsigtig at gaa noget foroverbøjet. Lies, nogle danske og jeg havde taget Sommerkvarter deroppe. Vi boede i et „Palazzo", som Overbech, den berømte Nazaræner og fromme Katolik, havde bygget, og som nu af en kvindelig Slægtning blev lejet ud til slige Kjættere som vi. Dansken Pietro Krohn og jeg, der var Kontubernaler, bodde i selve Mesterens Atelier.

Vi fik i Sommerens Løb nu og da Besøg derud af skandinaviske Venner. Det er fra et saadant, jeg har følgende Erindring.

En Dag, da jeg var et Ærinde inde i Rom, mødte jeg to elskværdige, unge Arkitekter, som jeg tidligere paa Aaret havde været adskillig sammen med, og da de nu gik og svedede inde i Byens Gader, bad jeg dem ud til os i Bjergene. Den ene var, saavidt jeg husker, fra Stockholm, den anden var Finne og havde hjemme i Helsingfors.

Det var dygtige Folk begge to, men udenfor sit egentlige Fag var de meget uskyldige. Det lod til, at de var komne lige fra Akademiklasserne hovedkuls ud i Verden. Hvad der bevægede sig udenfor Arkitekturen, var dem fuldstændig ligegyldigt. Begejstrede for sin Kunst, energiske i sine Studier, ensidige i sine Interesser med unge Fagfolks urokkelige Tro paa, at „Kunstens Gjenfødelse" ene og alene kan og bør komme fra deres Kunstretning, var de tillige, som sagt, saare elskværdige Mennesker.

De kjendte ikke Jonas Lie og havde naturligvis ikke læst en Linje af ham. Tegner og Runeberg var nok de eneste Literatur-navne, de respekterede ved Siden af Verdens store Arkitekter. Jeg fandt det derfor fornødent paa Forhaand at meddele dem, at Jonas Lie for det første var Digter, for det andet en udmærket Digter og for det tredie et fortræffeligt Menneske, som de vilde have Glæde af at trælle sammen med.

Saaledes forberedte ankom en Dag mine to Arkitekter tilRocca ili Papa. De saa med megen „vürdnad" paa den norske Digter og sad som velopdragne unge Mennesker spændt lyttende til hvert Ord, som udgik af hans Mund.

Jonas Lie var ret i sit livligste Talehjørne. Han gav sin Fantasi slappe Tøjler og jagede — saaledes som det ofte kunde more ham de forskjellige Samtaleemner ud i paradoksale Fornøjeligheder. Hvorledes det nu kom sig eller ej — pludselig op-kastedo lian dot una-gtelig noget overmakende Spørgsmaal: Hvad bodilydelse vilde det vel ha paa Forholdene hjemme, dersom Norge havde en saa overvættes frugtbar og rig Koloni i Baghaanden som f. Eks. Sicilien?

Han lik os snart med. Spørgsmaalet blev levende diskuteret, og der blev foretaget mange rare Tankeeksperimenter. Med fantastisk Humør og mere og mere optaget af Emnet begyndte Jonas Lie at male det. ene straalende Fremtidsbillede efter det andet, og vi lod os villig føre med paa den morsomme Fart. Han saa, hvorledes al Sydens Herlighed med Duft og Farver i Form af Apelsiner og Pommerantser, Druer og Rosiner og Mandler og Aprikoser og glødende Vine og alt det, som godt er, strøg op gjennem Dalene og ind gjennem Fjordene og satte hel ny Kaçon paa Folkeskikken, — og hvad skulde vel ikke Norge gjøre ud af Sicilien: Kornkammer for hele Landet, store Forretningsforetagender med Udførsel vidt over Landene, Dampskibsflaader i Kolonitratikken, Raceblanding, nyt Liv over hele Linjen — kort, sagt, gamle Norge blev ikke at kjende igjen!

Spøgen blev gjennemført med megen Aplomb, og vi var alle glade ved de herlige Fremtidsudsigter og smausede formelig i den forventede Herlighed. Kun vore to Arkitekter havde siddet med ulasteligt Udtryk og hørt. paa Samtalen uden at made et Ord.

Vi var midt oppe i Moroen, da pludselig den ene af vore unge Gjæster siger med en liden Smule indigneret Tonefald:

„Men tror Hr. Lie, at Norge skulde kunne erobre Sicilien?"

Det gav et Sæt i os. Den havde vi ikke ventet. Det vaklede i Rækkerne som ved et ganske uventet Anfald. Men Jonas Lie sprang op af Stolen, knibsede med Fingrene og raabte over til mig:

„Hvad mener du, Johan! Tror du ikke, at vi med et Par Kompagnier Vossinger og to tre Kompagnier Sogninger skulde klare disse smaa Italienerne? Pyt sau!"

Og han lo med sin elskværdige klukkende Latter.

Situationen var reddet. Sicilien erobret. Da jeg en .Ugesti d senere mødte mine to Arkitekter inde i Kom. spurgte jeg. hvad de syntes om Lie. Da svarede den ene:

„Han var særdeles elskværdig, men en forbasket norsk Storskryter."

Jeg omfavnede min Ven lbr de Ord, og vi skiltes som de bedste V enner.

Johan Bøgh.Fra rue du Bae no. 10.

ri eg har aldrig truffet noget menneske, der som Jonas Lie har kunnet sprede stemning omkring sig. Ja det vil da

sige, Thomasine maatte være tilstede, hun var ham lige saa nødvendig som surstof i luiten er for aandedrættefe. Men var hun tilstede, og vi var nogle venner sammen, da tror jeg, om vi havde siddet i arrest sammen paa vand og brød, at han havde kunnet faa fest. og glæde over os.

Vi havde i Paris en liden restaurant i rue du Bae no. 10, l;vor middagen med flere retter og vin var til 1 ir. 50. Flot var det ikke. vi vidste egentlig alle. at der oftest var vond mad, men alligevel naar jeg tænker tilbage, saa. synes mig, de gange, da Jonas og Thomasine Lie kom ned til os eier, sum rene festmiddage. Han fik os til at tro, at det var merkværdig god mad, eller var det kanske, at han bragte os saa mange rige, ofte barokke, løierlige tanker, som just virkede og betog os, fordi omgivelserne var saa nøgternt tarvelige. Vi sad der cm liden bande for os med aandsrigdom imellem os, omgivet forresten af slidte, trætte arbeidere og haandværkere.

Fra først af faldt det mig meget vanskeligt at følge Jonas Lie i de tilsyneladende store hop, hans fantasi gjorde, og jeg spurgte mig selv, om min forstand var for snau og kort til at være med. Siden blev det mig dog en stor nydelse at folge hans udviklinger, som ofte fra de merkværdigste udgangspunkter førte ud i en eller anden aandrig slutning.

En rar ting er der ved Jonas Lie, som jeg aldrig har mødt hos nogen anden. Vi mennesker gaar egentlig altid tillukkede og tillaasede ved hverandres side, de inderste tanker, især indre sor-36

ger og lidelser, dem faar aldrig nogen at vide, vi gjemmer dem med al mulig omhu. Flere gange har det hændt mig, at .Jonas Lie har sat sig hen til mig og stilfærdig og fint har fortalt mig mine egne følelser, og han kunde ikke vide dem. Naar jeg saa har set forskrækket op over at være udluret, har jeg mødt et fjernt, venligt blik, som om han ikke vidste selv, hvorledes hans ord traf. Og han vidste det ikke selv, saadan brutalt hverdagsligt vidste han det ikke, saa det kunde genere, men huns nerver anede det* eller kanske en art fremsynthed hos nordlamdingen viste ham det.

Dette fine, subtile hos Jonas Lie faar blot lians venner se, men de glemmer det heller aldrig.

Kitty L. Kielland.Fra Avenue de la grande Arrffée, No, 7.

Ja hos Lie's, ja, mens de bodde i Avenue de la grande Armée. Aldrig i mit Liv bar jeg vært summen med saa mange Landsmænd, som der kom om Aftnerne. — Det inylrer af dem for Erindringen, og nu skjenner jeg sletikke, hvorledes h a n tik skrevet noget eller hvordan vi — nei vi gjorde da ingenting.

Men til liver .Jul kom likevel Lies visse Bok.

Og saa trængte man en hoi Luft og no Fjernt til Horisont, især i de gule klare Maikvæller, naar Avenuernes Kastanjer stod lubne af Lov og Blomster. Og saa slog vi os sammen en liten Flok fra de hi Regencéu, stoppet en Porto Maillot, steg af ved Etoile, hvor grande Armée begynder, og saa saa vi langt, ind i Frankrige, violet og varmt, som det laa i den siste Soljyll. Sa itte 110, men Hjemvee havde non liver. Tilvenstre i Begyndelsen af Husrækken der bodde de. i No. 7. Ja, deroppe i Femte med den lille Baleon. Nei naturligvis, ikvæld er det ikke Tale om at gaa derop, de har s:ku l'or meget- af os, uf vi har vært fæle, di! Han har vel travlt? forlærdli, aa saa overanstrænge som de er nu begge, jeg var der igaar et Øieblik sammen med iio'u Danske, ja vi maatte jo bli der om Aftenen, Fru Lie var saa stri. — Der blir ikke Ro, for de sitter i Berchtesgaden.

Vi gjør en Runde borti de andre Avenuer — slipper saa vidt fra det med Livet, da vi gaar over Avenue du Bois de Boulogne for sligt et Stim af Vogne, og er igjen i Nærbeden af No. 7. Pludselig møter vi en tætsluttet liten Trup - de gjør Kvalm i Gata — hor, de synger — de er norske, Aa det er naturligvis Eyolf!38

..Det er Batignollé-Guta flet æ r Batignollguta, saa haamkaa-aa-mer tæl Btpüe-Guta ikvæll." Han ryster Coloraturen af sig nied glimrende Operaeffect, men stopper, da lian Iaar et Punctum i Maven af min Stok. De skal til Lie, præsentere non nye Batignolle-gutter. „Nu gaar vi op til Oncels hele Smeisen.'4 siger Eyolf som alt er indenfor Porten men paa den Betingelse, alle sir adjø strax! siger vi Gamle, Stamgjæster.

Saa er vi i lo rate og ringer, men ult er «filt. Stor Spa>ndi»g. kanske ikke hjemmeV Men et Ivlilc i Laasen, og Laila ler os iniøte. Jo da, Papa og Mama og Alle var hjemme, og om lit staar Fru Lie i sit, lyse Skaut og afvæbner

os vore Hatte, Stokke og øvrigt Løsøre. „Nei saa hyggeli, og iaften, som vi netop saa gjerne vilde se nogen. Kom nu ind. Asta, her er saa mørkt i Gangen, se og tænd og faa ind Gaffen snarest mulig. Og Erik! spring bort «»g be Werenskiolds —" Lie selv bred og glad drar os ind i Salonen, tar til sin blaae Barretluve og fortæller de Nye, hvorfor han absolut: maa ha den paa støt i disse franske Lejligheder.

Fra to store Vinduer fra Gulv til Tak, de tar næsten hele Væggen mod Avenuen, kommer Skumringslyset ind over en vældig Bouquet med Gyldenlakker — rundt Væggene Malerier. Der er Eilifs fortrinlige Billede af Lies Døttre, det tar Feltet mellem Døren og Kaminen, med det store Speil.

„Ja, ja, aa, se nu paa det, sier Lie, stille rørt, og vil di tænke dere til. han gav os det — g a det hort! Aa det Billede der med Maagen er fra Jæderen det gav Kitty os. Og den Busten, det er mig, af Runeberg - den anden, min Son Mons. modeleret af Høegh.".

Saa ringer Entreeklokken og ind kommer Harriet og Kitty. Ja, vi gaar øjeblikkelig, siger Harriet truende —, ja gaar øjeblikkelig, siger ogsaa Kitty, men mindre overbevisende. Vi var indom hos Werenskiolds. og saa fulgte vi dem herop. Ja. men vi er budne sir Sophie og ler. Lie har en Flok med sig borti Hjørnesofaen — han har Dampen oppe og sokner efter Svar paa Menneskelivets mest uudgrundeligste (raader. — Der tinds ikke den Ting mellem Himmel og Jord, som undgaar hans fortryllende flimrende Streiflys.

Et Vindu er aabnet, aa saa blødt malt! Forst over no ubestemt Graat, Hustagemasser nerover Quartier des Ternes med Kroner af svære Trær, udover de ubestemmelige, fjerne Forstæder. Himmelen høj som over et Ørkenlandskab. Vi gaar ud paa den39

lille Balcoii, tar forsigtig i det Hi»»* Jernnekværk. - Kn Stjerne strir sig from — en til. og ret over os i den dvbe Æter tindrer de allesammen. En sullrende. rislende Lyd al' Vogne og Klimpklamp af Hestehov stiger op Ira Etoilepladsen, hvor Gassen er tændt og den vældige Silhouet af Triumfbuen dominerer. Et lite Lys vingler om mellem de morke Trær i Avenuen, det er Lygtemanden, som gaar og tænder. Da kommer et stærkt Lys ud paa. os, vi vender os — Besnarcl. siger en. Det er pludselig biet dyb Nat. Vi gaar ind i Salonen, lukker Vinduet. „Men saa lyst det er hjemme nu," alle blir stille og ser paa Lampen.

..Nei men, nu maa vi ha no Sang, nu maa vi ha den gamle Vestlandskona, Bratland? den er for deilig," siger Lie, og Bratland sætter sig til Pianoet, aecompagnerer sig til „blandt alle Lande i Øst og Vest", med en uforlignelig hondetruVterdig Stemme. Og de, som smilte i Begyndelsen og tog det for Gjøn, gaar tilslut dybt grebne hort og takker ham for Sangen.

Saa kommer Uere Viser, Lalla jodler en Tyroler, Maggie maa synge den franske om Vinhøsten, Mons stemmer sine Violinstrenge og lægger i med et < oneertstykke. Men saa husker da endelig en paa vort boj tidelige Løfte om at gaa. vi nikker til hverandre, vi med Karacter. Da aabner Fru Lie Døren til Lies Arbeidsværelse, „værsaa go, et Glas Vin, eller den. som vil ha et Glas Stout, kom og ta et Stykke Smørrebrød/'- Og da som bekjendt Fristelsen bare er indført, for at man skal falde for den, saa, saa blir vi med Karacter sat til at trække op Flasker, „ja om jeg siger 2, ja om jeg siger 5, naar jeg kommer til de Fremmendes Land." Du Tommen, du Tommen min. siger Lie, du glemmer vel ikke den . . . .? „nei da, Drammen er sat frem, værsaago, en Foræring fra Michael, Strøm var saa snil at ha Bry . . . ." Med Strøm? svært uforsigtig siger- vi og studerer opmærksomt den populære Aquarel, Gutten paa Tønden. 10 Aar gammel. Den fortjener jamen en stille „Halvan gaar" siger Werenskiold. Altsaa Pianissimo:

Det var en Gong en Konnung han dog for Lannets Væl Det siste Ord han sa, det var Hal van gaar!

Sjung hopp .... hvad behager? Jo, det er Irgens Hansen som slaas med Fru Thomasine ude i Entreen. „. . . to Theater-40

billetter, skal gaa øjeblikkelig, vilde bare — borer vi bain buldre. Yisdal og Strøm venter mig nere i Trappen, de skal gaa . . . ." Da slaar vi alle Latterdøren op og synger:

det sidste Ord ban sa de var

Dom ska gaa. Sjung bop ('alleral lala !

Men da Kl. var t, gik vi da ogsaa øjeblikkelig. Ved Triumfbuen sa vi hverandre Or o nat og gik til vore respeetive Verdenshjørner, fast forsikrede om, at det jammen skulde vare længe, ruden vi gik til .Jonas Lies.

Christian Skredsvig.Erik Lie.

Hvordan „Kværnkallen" blev til.

Hosten 91 bestemte mine forældre sig til at tage vinterophold i Rom. Minderne fra deres förste italienske reise stod endnu for dem i skjær af den begeistrede tro paa en fremtid, som fra Viktor Emmanuels enhedspolitik i 70-aarene saa friskt havde afspeilet sig i Tiberstadens kunstnerkredse. De længtede efter atter at gjense dette sydens land, hvor de havde taget sine første tag, og hvor drømmeidealer og skjønne fantasier levede side om side med røverier og en personlig usikkerhed, der kunde være pikant nok. naar man ikke netop selv var den udsatte. De erindrede saaledes godt, hvorledes de oppe i det store øde Pufozzo Carlo i ßoem di Paya hver allen, forinden de stængte den store port, havde maattet gaa om i alle de mørke sale, hvor hvert skridt gav ekko, mor med lys og far med revolver, — for at forsikre sig om, at ingen ildesindet person skulde have sneget sig ind og ligge skjult i en eller anden krog--

542

Det var i November maaned, og der laa sne rundt om paa aaserne i Berchtesgaden, da vi brod op. Eri bidende sno mødte os i Brennerpasset, og kupévinduerne var hvide af is. Det var en alt andet end lovende begyndelse. Og bedre blev det hellerikke længer svd. Vi maatte paa grund af det kolde veirlig opgive et paatænkt ophold i Florenz og fortsætte reisen direkte til Rom, hvor vi snart tik leiet en god leilighed i Via (li Capo le Case 62.

G-rftftvelr og slud og optrækkerier og vanskeligheder af alle slags havde imidlertid forenet sig til et daarligt førsteindtryk. Inde i husene plagedes man af lopper — ikke saadanne smaa bondelopper, som vi kjender her i Norge, nei, store, fede, glindsende rovdyr, der gryntede soin smaagriser, naar uian efter ørene trak dem hen til vaskevandsbollen. Og ikke en eller to eller ti, men hærskarers mangfoldighed. Det hændte mere end én gang, medens man skrev, at man kunde høre et lidet knips mod eoneeptpapiret; naar man saa løftede øinene for at sé, hvad det var, sad der, forlade mig, intet andet foran én end en saadan ussel blodsuger og stirrede. Ude paa gaderne omsværmedes man af skumle, paatrængende tiggere, der forfulgte én med bønner og trusler som rene kreditorer; ja endog vognmandskuskene kjørte vedsidenaf én, gade op og gade ned, saa man kunde være fristet til at henvende sig til politiet.

Værre end lopper og tiggere og vognmandskusker var imidlertid en gammel heks af en tjenestepige ved navn Lovisa Sorentinay som vi havde været letsindig nok til at paadragc os. Det var en ægte romerkjæring med én eneste og sidste hugtand i munden, og hænder, der grangivelig lignede klør. Lad var hun over al maade, og dertil saa langsom i alt, hvad hun foretog sig, at vi tilslut saa' os nødt til at lade vore støvler blanke af en gadepudser. Derhos rapsede hun lidt af hvert til sig og var adskillig forfalden, saa hun ikke paa nogen maade var til at stole paa. Vi lagde merke til. at hun gjerne holdt til paa en viustue tvers over gaden, og at hun havde uiauge bekjendte blandt de værste drukkenbolte og sviregaster. En aften havde hun imidlertid været mere beskjænket end vanlig; thi hun var styrtet ned ad en trappe og havde skadet sin arm. saa hun ikke mere kunde forrette sit arbeide. Vi greb da øie-blikkelig anledningen til at sige hende op; men da kan man tro, der blev liv i heksen. Som en furie for hun ved meddelelsen herom op til os, og raste og tordnede, ikke paa almindelig menneskelig vis, men paa storladen italiensk, med funklende blikke og klør'ne43

i slige rappe gestikulerende bevægelser, at de kun overtrumfedes af det Niagara af en ordstrøm, der vældede og Hommede og fossede uil over os. Det før saa dovne menneske var pludselig biet spæn-stig som en staalljer —: alle fagter og lader var som den mest drevne skuespillerindes. Det var en ren nydelse at sé denne stil i raseriet, som kun sydlændingen kan opvise. Hun blev formelig større og større, jo voldsommere hun fægtede i sin arrigskab, lo med øine, der gnistrede af had, indbaldyrende os i en uhyre mundfuld fede trusler. Og endnu længe efterat vi havde lukket døren i for hende, lød hendes snerrende strubelyd og gneldrende skjælden og smelden som

en stigende fordømmelsesdom nedover trappeopgangen.

Denne ubehagelige begivenhed gjorde et sterkt, indtryk paa far og bidrog i høi grad til at fremmane utryghedsminderne fra det første Romerophold. Han saa' ikke længer denne modning i et barnsligt folk, som han for 20 aar siden havde troet paa og levet med i; han fandt ikke længer i det moderne Italien denne stolte og hellige kunstnerild, der lovede fremtid og malte haab. Han saa.' kun en politik, hvori middelalderens eondottiere gik igjen, og som havde sat. en glorie af brustne illusioner over et. forarmet, folk, og hans fantasi farvedes af sorte kapper, blinkende dolke og et tungt, utrygt mørke, hvorover paven messede sit patriarkalske amen.

Saa var det en nat nogen tid efter vor ankomst. Han vaagnede ved en saa saasom uhyggelig sang, at han ikke mere fandt ro, men maatte op og se ud af vinduet. Klokken var over 2, og vinknejpen ligeoverfor var forlængst lukket. Men midt ude i den øile og mørke gade stod en enslig skikkelse med nedbrættet filthat og et par lange arme fægtende op mod nathimmelen. Og mennesket. sang med en rusten kjæmpestemme, der var raa af vin, skreg sit hjerteblod op i munden, vildere og vildere, uhyggeligere og uhyggeligere, mere og mere satanisk i den stille midnatsstund.

Far lyttede med alle sanser, mere og mere betagen; der var en gigantisk storhed over manden, der et øieblik indgav ham den tanke at vække mor, noget, som han dog opgav.

Han heldede sig ud over vindueskarmen. Gaslygterne var alle slukkede; ikke et liv, bare denne ensling, hvis sang brølte af had...

Det var en af de halvvilde, middelalderske smædeviser med svulmende haan i hver linie, indædt spot i hvert vers. Og det forekom far, som det netop var mod ham, at det altsammen ret-44

tedes, — at det netop var paa ha in, at det var myntet, indholdet af denne truselsvise, hvis grundlyd var banlysning, anatherna . .

Den var naturligvis — det følte han som givet - - sprunget af det had, som den afskedigede, gamle tjenestekvinde bar til os . . Der var naturligvis en sammensværgelse igjære i gadeu . . en løndonistol . . Han skulde hævnes — og dette var blodsdoiuinens forkyndelse ....

Ddes, stikkes, pines, brændes, hau — hau — hau — hau . . steg fordømmelsen over ham med høi latter dernedefra. Han skulde kagstryges, radbrækkes, piskes af byen; hans slegt skulde forbandes i ti tusinder af led og alt godt i evighed gjengjældes med ondt; han skulde Haaes levende og i skjærsildens største pande koges i brændende olie . .

brændende olie, brændende olie — gjentog omkvædet sig, medens en fæl latter — Hau — hau - hau hau —! — skogrede og glædede sig indimellem og fortsattes i det skjærende raab . .:

Kjedlen koger, kjedlen koger, kjedlen koger . .

Far hvidnede til, der han stod. Han følte sig overbevist on», at det var en snarlig og bråt død, der paa denne maade varsledes ham, for at han kunde være forberedt . . at det var sin egen døds-og ligsang, han paahørte ....

Først efter 10 minutters forløb ophørte nidvisen og den mystiske skikkelse forsvandt som en skygge om hjørnet.

Gaden aandede atter nattens fred . .

Den følgende morgen var far endnu ganske bleg af sindsbevægelsen; og det var i ganske andre farvede ord end de, som jeg ber har brugt, at han ved frokostbordet fortalte os den natlige scene.

Imidlertid gik 611 dag og to dage og en uge og en maaned, og den bele begivenhed glemtes hen i vrimmelen af andre hændelser og andre indtryk. Vintertiden randt som gjennem et. sold, og vort ni-maaneders Romerøphold markeredes kun af stedse tiltagende loppebid og — udover vaaren — af stedse mere paatrængende tiggersværme ude paa gaden. Af og til en aften nede i den skaudina-viske forening eller oppe i maleren Ross' lune atelier; af og til en middag eller en kneipeaften sammen med Arne Garborgs ....

Den afskedigede tjenesteheks saa' vi af og til over i vinstuen, og hun stod ofte længe og keg op inod vore vinduer. Vi undgik45

hende helst, naar vi mødte hende udenfor; flere gange i vinterens iorløb havde hun nemlig villet trænge op til os i leiligheden, men var ble't hindret i sit forehavende af portneren . .

Vi lagde dog ingen bret paa denne hendes adfærd. Far alene paastod, at lian i væggen fra et. sidehus, der var under opforelse, og som om natten stod aldeles tomt, oftere havde hort en hidsig kradsen og skraben som af en murske eller nogetslags skarpt instrument. Gud maatte vide, hvad et saadant forarget italiensk kvindemenneske kunde linde paa . . Hele middelalderens list og grusomhed laa en slig romerkjæring naturligen i blodet . . . Hun kunde lægge ind dynamit i væggen . . antænde leiligheden . . overfalde én i al hemmelighed gjennem den sønderbrudte mur . . . Gud véd, hvad ....

Ud paa sommeren skulde vi reise nordover igjen. Vi havde blot én nat igjen — den sidste. Kufferterne var pakket, vogn bestilt til om morgenen . .

Da skede det mærkelige, at far noget over midnat rækkedes op af den samme besynderlige uhyggesang, der havde gjort saa sterkt indtryk paa ham hin gang lige efter ankomsten. Uimodstaaelig!, følte han sig drevet til at staa op og sé ud af vinduet . . . dernede i den øde gade stod atter den samme mystiske per-sonnage med den kollossale haan i struben. Men denne gang var der en indre fryd i smædevisen — en overgiven lystig fryd over, at nu skulde den fremmede reise, reise af staden . . langt over bjergene til de folk, hvis blod er grønt og som har Satanas til gud . . Merket som en slave skulde han rømme for Italiens sol og Romerne skulde slippe at se ham for sine øine . . .

Slippe iit se han», slippe at se ham — ho — hø — ho, ha — ha — ha — gottede det sig i omkvædet, der gjentog og gjentog sig, svingende sig ud i nattestilheden ined hæs triumfklang som af en skrattende fanfare--

— — Den næste morgen reiste vi fra Kom nordover til Berchtesgaden.

Her fortsatte far udarbeidelsen af anden samling „Trold", og to maaneder efter formede sig af hine romerske begivenheder idéen til det eventyr, som bærer titelen „Kværnkallen".

Holskogen, September 93.

Erik Lie.Holskogen

er en liden bortgjemt gaard under godset Kjos ved Kristiansand. Har en kjørt den vakre vei fra byen ud til Kjos. med de svære lindetrær foran det gammeldagse hus, saa faar man nok føie, at det ikke er chaussee videre til Holshagen. En gjør ogsaa rettest i at gaa, for gjennem egeskogen kryber veien over smaa fjeldrabber. langs stille tjern, over lyse aabne Hekker, og før en ved af det, er man fremme.

iSkogen er ryddet til side; to pyntelige hus, lade, ljøs og have ligger i rydningen, som er aaben ud mod bunden af den lange smale havarm, som fra syd skjærer ind.

Her paa dette lune, vakre sted var ilet, Jonas Lie slog sig ned i sommer, da han efter mange aar paany søgte hjemlandet.

„Jeg var lidt ræd dette Smaa pene, kristiausamlske, ser du; men derude har jeg gløt til havet, den store landeveien."

Han maatte føie, at veien var fri til Europa, til Paris, Berchtes-gaden og ßom; for det er saa rart med vort norske hjemland; det klemmer sine bedste barn saa underlig.

Hjemme i Norge har jo Jonas Lie forresten været, hvor han har boet. Bare en kom indenfor entrédøren i Avenue de la Grande Armée, fandt man et norsk hjem. Og det særegne ved dette udflyttede hjem var, at den fremmede saa forunderlig snart følte sig som led i den hjemlige ring. Grunden var ikke bare Jonas Lies og fru Thomasines og hele familjens elskværdighed, det berodde paa en egenskab hos Jonas Lie, som gjør ham til den ældste og bedste ven for alle os yngre. Han er en levende illustration til artiums-opgaven: den sande og skjønne

ungdommelighed.Holskog-en ved Kristiansand.

(Efter et Maleri nf 0. W. Isaachsen.)49

Man træffer ikke lians mage til at forstaa den yngres tankesæt og følemaade. Han eier i livet den samme intuitive evne, som vi kjender fra hans heger. Ad underlige veie finder han og tilegner sig det eiendommelige, stort eller lidet, og han holder af det, saa én føler sig glad ved det. Derfor sidder man aldrig paa forundringsstolen hos ham; man nyder behaget ved det hjemlige og kan være sig selv, fordi man føler sig fri.

„Naa or du dor," og han loftet do lysvnro øino fra konceptet paa det store gammeldags bord. Han var den samme, og det. var som igaar, besøget i Berchtesgaden for fem aar siden. Som dengang gik spørgsmaal og svar i kryds, da vi sad samlet i stuen paa Holskogen, hvor fruen med klister og tapet, nogle parisersager og gamle møbler havde faaet et hyggeligt rum istand. Jeg savnet maasen fra bagstuen i Paris; men maaser hørte med til Holskogens herligheder, dem Jonas Lie ikke noksom kunde prise.

Det norske sjøvandet var godt, næn han syntes det var for stærkt, blev for mat af det, og denne bogen laa jo der og truet inde i hodet, med bare nogle kapitler færdige paa papiret. Sligt arbeide maa jo værnes om, en kan ikke tale om det engang; dobbelt glad blev jeg derfor, da Jonas Lie spurgte, om jeg vilde hore lidt af bogen.

Jeg skal ikke være nogen indiskret reporter, men den scenen fra doktorens kontor, hvor denne tordner over et brev fra den ene sønnen, som nu foler „kald" til at bli sanger, det var et kapitel saa friskt og kraftigt som det bedste, vi kjender fra Jonas Lies billeder af norsk liv i hjemmene. Jeg ved heller ingen, som bedre skulde kunne gi brydningen mellem gamlingen og de unge, nogen som linere kunde tolke morens kval og pine derved, end netop han. ,.Niobe" blir sikkerlig mange norske hjems saga.

Læseseenen vilde det været morsomt at faa gjengivet her; en tegner kunde af hukommelsen gi Jonas Lie, som han sad der ved bordet i lamestolen, med lampen tæt bag sig, stor grøn øienskjærin under lløielsbaretten, saa bare hagen, mundpartiet og næsetippen saaes udenfor skjærmens skygge. Jonas Lie var saa elskværdig ogsaa at læse nogle stumper af „Trold" for os, og det eiendommelige „Tvværukallen" trak efter sig den underlige tilblivelseshistorien, som Erik Lie gjengir et andet sted her i heftet. Den synes mig typisk for Jonas Lie. Før billeder og tanker blir færdige hos ham, har naturindtrykket, det som skabte svingningen, vandret mange50

rare veie. Derfor ler Jonas Lie saa godt af de kloge, logiske folk. som tror. at den korteste vei altid er den retteste. Aa nei, dertil h:.r vi formeget af trold i os.

— Naar vi skalde spise paa Holskogen gik vi i procession fra det ene huset til det andet, og det baade med præcision og etikette, for det var ikke netop en gildehal den vesle spisestuen, saa hver maatte ind paa sin plads efter tur. Og som vi sad her i hyggelig stemning, kom gamle kjære minder Fra. don trange spisestue i Avenue de la Grande Arniée, hvor en undertiden bare var indbudt „efter maden", men ligevel lik en plads ved desserten; foldet heder jo:

Et hjem er der, hvor deiligt rum for fem er, Skjønt der blandt fiender tykkes trangt for to.

Og mangel paa underholdning har der aldrig været hos Jonas Lie, allermindst ved bordet. Han og hans frue forstaar den sjeldne kunst at være sligt værtfolk. at hver føler sig som den særlige gjæst. Som et maaltid i et hjem skal være, saa blir det altid hos Jonas Lie, en samlingens stund, en hvilens, krydret af den fortroliglæd og det humør, som sunde mennesker har ved et godt bord. Derfor var ogsaa Jonas Lies smaa selskaber i Paris i bedste forstand fester, man kuret til, og baade i Berchtesgaden og her paa Holskogen fandt jeg igjen dette hjemligt festlige, som gjør, at alle vi, som har nydt godt af hans og fru Thomasines gjæs te venlighed, vi kan snakke os varme og glade ved at mindes, hvor inderlig godt det var at bli optat i dette hjem.

— „Ja, farvel da til næste gang." — „Farvel. Farvel."

De stod paa stentrappen og havde lyst os ud lor trinene. Høstkvelden var mørk med klare stjerner; mod syd var en lysning, og Jonas Lies hode med lloielsbarette.il riikked i silhouet endnu et godnat.

Irgens Hansen.Breve fra Jonas Lie.

Af Breve til Overlæge Christian Kahrs.

Kristiania. August 1851.

God Dag Kristian! Jeg er kommen til denne Belials-By Xania .... Du faaer intet fornuftigt Brev af mig før Artium, da skal jeg skrive til Dig og som jeg haaber underholdende. Jeg giver Dig nu blot Brudstykker af Tanker og en Skrift, som jeg veed at du afskyer til med da det er mørkt. Jeg har truffet adskilligt Selskab og bærer mig til min Forundring fornuftigt ad. Seer jeg, at det er en Rangle-Fant eller en Snøftel, som man siger her, behandler jeg ham enten meget tørt eller harselerer ham. Du troer inaaske ikke, at jeg er istand dertil, men det var blot i

Bergen jeg var udygtig dertil.....Siden jeg kom til Xania har

jeg bestandig va;ret i godt Humeur og saaledes havt Lyst til at holde Folk noget fra Livet; mærk vel: Ikke under hin frastødende Form, som jeg brugte i Bergen — der var jeg blot grov, men gad ikke klemme Folk med Fornuftens Vaaben, men i morsom

Samtale.....Jeg seer gjerne at Du skriver til mig før Artium

saa ofte Du vil. Standser Portoen Dig, saa send kun afsted. Jeg har da formodentlig Penge. Sligt Skidt maa ikke standse Folk. Her er et kjækt politisk Liv. Trane og Abildgaard er fængslet iforgaars Nat i Centralkomiteen. Man faaer Tntet paa. dem. De have været saa slue, at de ikke have underskrevet Protokollen. Rytteriet opstillet udenfor Raadhuset mod Pøbelen, som vilde tage Trane tilbage. Alt Militæret forsamlet i Byen. Man har endog52

den paalidelige Efterretning, at Arbeiderne have villet kjøbe Vaaben paa Kongsberg. Genträlkommiteeu havde voteret for Revolution, dersom ikke Petitionen gik igjennem. Tænk Dig Revolution! Og bedst som Arbeiderne slaaes med Storthinget og alt er i Oprør, kommer Svensken og tager os. Han forsømmer vist ikke Lejligheden. l>e fattige svenske Adels-Mænd ville altfor gjerne faa Kløer i de norske Embeder. De leve knapt hjemme.....

Kristiaum. Oktubi-r 1851.

Kjære Kahrsemaiul! Jeg sidder Kl. 5 Eftermiddag foran en smuk Pult rent fortvivlet og gal i Hovedet. Jeg skal have anden Examens første Afdeling til Juul, siger Papa og min Æresfølelse; men ved nærmere Eftertanke har jeg funden at denne ikke kan faaes uden Læsning, men det maa dog Gudske Lov ogsaa va;re

Sprængladning og den er jeg bevandret i.....Jeg har svoret

at have anden Examens første Afdeling til Juul og haaber at kunne holde det. Botanik og Zoologi interesserer jeg mig for, men Mathesis? Gudhjælpe. Her er underligt, og hvad jeg ikke havde ventet, her kan være kjedeligt, NB naar man ingen Penge og ingen Læselyst har, «Olers kan man more sig. Jeg skal forresten med Tiden en Gravsang over Studentersamfundet forfatte, som skal ende saaledes: „Tilslut det gad ei heller leve." For seer Du, en Ting med Navn paa har ikke Lov til at være ingenting, og mindst en,

der skal virke til et godt Formaal......Et Raad: forlov dig

ikke. Bedst at være egen Herre og have saa faa Pligter som muligt. Ansættelse meget seent. Gilt naar man er 30 35 Aar, hvilket, er betydeligt seent. Ingen Galskaber. Du gjør dumt og vil siden angre det. Find dig i den begrædelige Verden og <1 • iUarc. Basta. Jeg har ogsaa noget, som jeg ikke kan faa af Hovedet, trods al anvendt Umage: En deilig Fod i hvide Strømper og sorte Sko med sorte Baand og de skjønneste Hænder i Norges Land og — heller hoppe end krybe i det en Blondine med blaa Øine, som naar de, hvad de ogsaa ialmindelighed gjøre* lyse af indvortes Glæde ere ganske uimodstaaelige. Jeg har seet hende (formodentlig en som lignede hende) beskrevet i en fransk Roman. Hm. Sig ikke noget. Jeg vil være fornuftig og overvinde mig. Hun er forresten et meget godt Hoved og meget munter . . . Det er længesiden jeg har seet Søen oprørt, seet hine smaa boltrende Nisser og de mægtige hvidhaarede Vikinger, som ofte har ageret53

Posekigerfc og gjor det endnu. De trænge ind i Baaden, undersøge om der i nogen Krog af den skulde findes Contrebande. De ere jo rigtignok noget ubehøvlede, men det er Nordmænd, «le undersøge om der bringes

Contrebande — feige Hjerter — til Norge, baade ind og udvendig Told, og meget ere de at undskylde oui de af Glæde over at finde trofaste kjække Normænd springer højt op og hvælver Baaden; men det er bare lidt Kaadhed. De ville hilse sine Venner og tage dem i Favn. O! du hfllige Hardanger- og Bjornefjord og Korsfjord og Stathav og Vestfjord og Jæder og I andre Fjorde, gid jeg fik see Jer igjen. I have altid glædet eder naar jeg har rejst Jer, og derfor

fandt jeg mig vel blandt Jer eller paa Jer..... Jeg var i

Sexaen for Ole Bull. men saa godt har jeg ikke moret mig paa længe. Fulle var vi og tilgavns blev der vaaset. D. blev revet ned fra Talerstolen, og Ole Bull vaasede fra Formens Side, uien viste undertiden efter min Tanke Glimt af denne dybe. uregelmæssige, forskjellige og ofte eller ialmindelighed omtaagede Aand, som han besidder. Naar han kom af Tanken, raabte vi bravo, Hurra for Ole Bull. Hurra, og tilslut bar man ham rundtom Salen i Triumph og raabte og skreek noget erbarmeligt. Jeg tog ham i Haanden, saa ham dybt rørt ind i Øjet og havde virkelig Taarer i Øjnene — for jeg lo saa voldsomt indvendig. Jeg ærer Kunstneren i ham og derfor raabte jeg Hurra, men ikke Mennesket. Studenterne vare ogsaa bange for at han skulde prostituere sig og derfor skraal te man, saa Folk ikke tik Ørelyd. Der blev snakket saa meget om Hjerte og Følelse og Følelse og Hjerte osv. m. in., at jeg, da jeg kom hjem, var om at kaste op, hvilket sidste ogsaa Punschen kunde have bevirket.

Kristiania, Juni L852.

Kjære Kahrs — — — — De svenske Studenter skulle komme paa Onsdag. Jeg er med og har temmelig gode Udsigter til at blive Vicevært i et godt Hus her. Det skal blive Kørners! Du har ikke noget Begreb derom. Man svømmer i Champagne, medens Landets brillanteste Hoveder krydrer Korkeknaldet med Vittigheder, Sange og Taler. Dette er det første sande vigtige Møde. Norge og Sverig! Men hvad Fanden skal Danmark der. O! ja for Enighedens Skyld! For at vor Litteratur skal have en desto større Mark at støtte sig paa osv., men her skulle Brødre forklare hinanden, at de ogsaa ere saadanne og Guds Død Svensken indse at54

(le savne den Frihed, hvoraf vi kun have en Del. Först skal der være Fest i Studenterlunden, dernæst paa Landet, dernæst hos Kongen, dernæst, dernæst. — Synd at her findes enkelte Filistre, som ville at Modet skul være af privat Natur. De Dosmere.

t/don Stedsangivelse og Aarstal. (Kviiuiherred V 1853?)

Kjære Christian! Gratulerer til Russeaaret. Drik nu Løver-dags-Qvellen dygtigt. — Du har vel aldrig faaet præ vel? .... Der er ikke videre god Tobak i Christiania, ikke sandt; i Bergen var der was anders .... Naar du kommer paa Xania Theater vil det danske Sprog stode Dig foriærdeligt, men naar du senere bliver vant dertil vil Du se et Spil som Død og Pine er noget værd; men glem for Guds Skyld aldrig, at Præstationerne ikke er af norsk Kunst, derfor tal om Cronborgs norske Theaterskole. Lad mig nu se, at l)u gjør ligesaa megen Gommers det første Halvaar som jeg, ikke sidder som en anden Bragi Bænkepryder i Laget . . . Forresten maa du, naar du vil lyde en Erfarens Raad, gjøre saa lidet Gjæld som muligt, og gjør du den, da ikke paa forskjellige Steder, men heller een stor hos een eneste .... Nok et Raad: Kjøb aldrig Punch tillavet som jeg gjorde; men lav den selv af god gammel Rum eller Cognac (?;, men ikke Arrak. Faa den varm ind paa dit Bord og den vil være baade behageligere, hyggeligere og billigere end den anden.

Halvkronen pv. Horten, 10 Juli 18(i8.

Kjære Kahrs! .... Vi to har tænkt og levet saa meget sammen, at dette har givet — ialfald mig — et alvorligt Skup til min hele Livsretning, og det glemmes ikke, om det end ikke bliver ofte oprepeteret i Breve. Det er en naturlig Ting at saadanne udover Livet bliver sjældnere. Og det er heller ikke der, vi egentlig skulle mødes, men i Livsgjerningen. Dig haaber jeg at møde paa Storthinget og mig skal Du nu ogsaa finde paa et eller andet passende Sted. Vi have trængt til at modne os en Stund begge to, førend vi komme rigtig i Balance; men nu maa dette Stadium snart være over. Jeg blir 30 Aar 6te Novbr, iaar, og da vil jeg erklære mig myndig, og Gudskelov fordi jeg ikke er sluppet til at gjøre Galskaber før. Nyhedsbladet, som du hjalp mig til, har været mig en alvorlig Skole; thi ved at komme op i det, kom jeg ind i Kjær nen af Hensynenes Verden i dette Land, og denne kan55

Du tro ikke at af ringe Udstrækning. Bjørnson har ikke kunnet hjælpe mig synderligt og de andre gode Folk heller ikke. og jeg selv har kun havt ringe Tid at offre. Jeg begyndte med I. B. Lund og Mormonerne, Napoleon TT1, „om Grundtvig af en Lægmand", Garibaldis Tilfangetagelse, Musikakademi (undertegnet Ole Bull, men af mig selv). Kreditbanken og Grossererne, Prædiken til Vest-landspartiet (i de sidste Nummere af forrige Aar: „Kongsvinger") — nit Opsatser, hvor det for at laa sagt Sandheden ordentlig gjaldt at være Virtuos i Formen, da alle de døde Medarbeidere, en Dynge af Auktoriteter, ellers gik sin Vei. Jeg skrev uforbeholdent et lille Stykke om Juryen, og strax sagde Justitiarius Lassen og en hel Dunge op som om det havde været Aftenbladet. Uden Hjælp fra mine Egne, som jeg har budt Penge i store Domme og tigget som en Hund, og uden Anledning til selv at overtage Redaktionen eller at afse fornøden Tid ifald Opstand skede (og en saadan alvorlig skede engang uden at jeg bøjede mig) — har det ikke været saa greit og mange Forhaabninger skuffede. 3 ji 400 Abonnenter har jeg drevet op til, fra jeg overtog Bladet. Foruden Nyheds-bladsopsatser (hvoraf de mindre ikke er opregnede) har jeg skrevet Opsatser til Aftenbladet i Jurytiden frir Juryen, en længere grov og som jeg tror skarp Critik over Hjelms udkomne politiske Bog om Grundlovens Principer i Modsætning til en anden udkommet „Om det Punkt af politisk Udvikling, hvori Norge fortiden staar" eller en lignende Titel. Men Aftenbladet turde som vanligt ikke indtage den. Overhovedet kan en Oppositionspresse ikke trives i Christiania. Man klager over at vort Storthing mangler et tilbageholdende Element, saadan som i andre Lande et Magnaternes Kammer. Men sandelig hele Christiania By er et saadant ultra-conservativt Kammer, der trykker Storthingsopinionen udover alle Grændser. Det er sandt, at vort spredte Land trænger til et kraftigt Con-centrationspunkt, der absolut ogsaa maa virke conservativt. Men saa skal man ikke lyve for sig selv og sige anderledes, vrøvle om Retfærdighed og Overbevisning etc. Man skulde ombytte Ordene med det ene „Interesse" og saa paa. dette klare Fundament lade Partierne trækkes. Bergen er Oppositionspressens Sted (med liden Trondhjem). Naar Adresseprivilegiet der indløses, vil det sande Vestland (ikke Bergsagers og Jaabæks) faa sit Oppositionsorgan, der kan udtale sig for Decentralisationen, Folkefrihed og Landets Interesser, lbr hvilke Interesser Aftenbladet nu kun er et una-56

turligt Organ ng altid maa blive det. En Politik og en Æsthetik udgaaende fra Bergen vilde erobre Hstlandct, der med samt sine skinkefyldte Stabure maa løftes af en anden Aand end dets egen. Min væsentligste Nytte i Nyhedsbladet har været at standse Angreb paa det. som er mig kjært, og Nyhedsbladet var en sand Opkomme-

kilde for deslige Ting.....Bjørnson skrev til mig at han var

klein. Ikke destomindre reiser lian op til Sangerfesten i Bergen, hvor han nok i sin sygelige Stemning har været noget bitter og gjort. Udfald, — Noget som var uklogt. Men hans Sigurd Slembe er mageløs, og om den vil jeg skrive med det Første .... Alle er enige om Værkets store Betydning. T det har Bjørnson fyret sin Generalsalve. Om nogle Maaneder kommer han til Christiania og saa vel ogsaa op til mig til Kongsvinger, hvor vi da kan tale om sau mangt og meget. Da skulde det ogsaa være hyggeligt at se Dig blandt os. Vi Folk af den gamle Kammeratskreds tumles om paa Livets Bølger, og af og til slaar en Bræksjø den ene Mand op i den andens Fartøj, en og anden Gang ankres i samme Havn. Dølen, i hvis Bedømmelse man skal være meget varsom, kommer bestemt til at gjøre Lykke med sin Bog og vinde 5.0*000 Spd. og saa bagefter med de Penge redigere sin Avis paa dølsk og sige vor Intelligente adskillige Sandheder, som han nu faar Raad til at holde.

Uden Stedsangivelse og Aarstal (l8Ö4it).

Kjære Kahrs! — — — — „Revnen", som jeg med Glæde tænker paa at du læser, er gjort fordi jeg ved, at det. overordentlige Storthing og Folket vil have ganske anderledes store Argumenter end dette gamle kjedsommelige Studentervrøvl, som blot er Præk af vor „Embedsadel", hvis Adelspatent er Sportelloven og hvis hele Sygdom er en dum Saarfeber fra Adskillelsen fra Danmark, «leg holdt ikke af al den Larm, man gjorde om Fredrik cl. 7de, der holdt paa at indvikle os i hernadottiske. ufolkelige Dynastiplaner, og jeg krigede derfor paa Udenrigspolitiken. Sagen er, at Fredrik d. 7de og Kong Carl ogsaa maatte have brudt istykker Londonner-protokollen, og dette var et farligt Arbeide, især naar det skulde gjøres bare for den Dynastipolitik, hvort.il ('-. Ploug og Studenterne vare saa dumme at lade sig bruge. Nu staar Sagen skidt, men normalt, saa Folket ialfald har grei Vei til at slaas. En eller anden render vel ud for at prygle mig, kan jeg tænke. Men har57

nu faaet nok paa min Side. Nu. er ikke Nyhedsbladet temmelig godt? Bjørnson holdt paa at love mig en Fortælling, men — hvad der er en Hemmelighed afbrødes ved at man holder paa at give ham Theatret „uindskrænket" i Christiania .... Han (Bjørnson! skrev mig til et Brev, hvori Sverdrup paa Grund af mine udviklede Evner etc. raadede mig til at blive gjennem Forretnings væsenet Politiker hellere end Journalist. For sligt faar Tilfældet raade. Jeg tror imidlertid, at jeg paa Grund af mine mange Forretninger en Stund vil holde op med Revuerne og lade de andre skrive . . .

Kongsvinger 10 Decbr. 1866.

Kjære Kahrs! Idet jeg sender dig min lille Digtsamling, vil jeg gjerne sige et Par Ord om den. Jeg har lidt eller lidt, som han i Pandekagebjorgct, ædt mig igjennem de Masser af Billeder, hvori min poetiske Tanke sad indemuret, og er endelig kommet ud i Virkeligheden. Dette er da mit første Forsøg i den nye Stil, Virkelighedens, derfor er det saa lidet, idet det er skeet med Cassation af det meste tidligere. Bjørnson roser de Digte, hvori jeg er personlig berørt, og mest Digtet til Præsten Rynnings Død. Til Solveig har afdøde Nordraak sat iMelodi. — Fordi jeg ikke kunde skrive i noget Blad har jeg i flere Aar holdt mig til Nyhedsbladet og været den eneste i flere Aar i vor Presse, der har forlægtet den germaniske Folkepolitik, som med engang er blevet saadant. Stikord, hvorefter Norden maa slutte sig til Tyskland, men i Norden igjen ethvert af Landene er selvstamdigt indbyrdes. Før Preusserkrigen skrev jeg en Artikel „Hvem skulle vi holde med?" fra samme germaniske Standpunkt, der blev aftrykt i Frankfurter-Journal, og endel andre Artikler, der alle er blevne sandede af Begivenhederne og hvoraf Stykker har været optaget i svenske Aftonbladet og Fædrelandet — forsaavidt deres Meninger deri har fundet Støtte, men ikke for Hibbenes Vedkommende. Jeg sendte nogle af dem til Dr. Hielms(?) i Leipzig, som likte dem og tilbyder at oversætte en Brochure om den germaniske Folkepolitik, som han tror vil trække, og som jeg maaske ogsaa skriver, men jeg sender ham vist hellere en liden Afhandling, som jeg har paa Stabelen om Kvindens Emancipation, en Indledning ligesom til Bevægelsen, af splitter flunkende nyt Indhold og som jeg tror

bedre passer der end her.......Ole Bull var her iforgaars

og Dagen før paa Reise til Rusland. Han havde i Commission at

858

tilbyde mig fra den som styrer med de nyoprettede skandinaviske Artikler i Herald og Standard at besørge fra Norge ugentlige Correspondancer, hvori den norske Side af de nordiske Interesser fremholdes — hvilket heller ikke skal mangle. Jeg sagde ..Ja", skjønt jeg ikke kan et Ord Engelsk, men det skal gaa. England hører jo med i den store gerinaniske Folkepolitik, og hine nyoprettede Artikler ere Følgen af at Interessen for de nordiske Lande

der er vakt.....Jeg lik opsendt 2de Foredrag i Maalstrævet.

holdte i Studentersamfundet, der er af Betydning, fordi Fordringen denne Gang er blevet forstandigt begrændset. Min Mening derom er og blir den gamle, at Maalstrævet er berettiget og at alle Baand, som hindrer Folkesproget i Skole som andetsteds, maa bortryddes. Alene derved kunne Dialekternes forskjellige Floder frit føre sine Rigdomme ind i den almengyldige Litteratur, udvikle den og efterhaanden reformere den stærkere og stærkere efter Graden af de aandelige Magter, hvormed Folkesproget bæres frem. Aandelige Magter som Holberg, Wessel, Øhlenslæger, Ingemann, Kierkegaard, Heiberg, Wergeland, Welhaven, Bjørnson, Ibsen hule sig ikke kaste paa Døren — de vil i det nye Folkelige faa Allierede (og ikke Fiender), og dets Indflydelse paa det almengyldige Sprog vil bero ikke paa de udvortes Sprogformer, men de Aander som opstaa i Folket og gjør dem gjældende. Alt, vi kunne gjøre, er at borttage al Tvang .... Du skal ikke tvinges til at tale Bon dem aal og Bonden ikke tvinges til Bokmaid, men selve ilet frie Liv skifte Eet i Sageu. Vor bestaaende Litteratur ejer i sig en saa stor aandelig Magt, at Enhver, som vil op i Dannelsen, maa melde sig ind i den, og det Folkelige ejer i vor Tid slig en Magt, at Enhver, som vil skabe noget i Dannelsen, maa have været dernede først paa en eller anden Vis.....

Rocca rii Pfipn il. flde Autist 1872.

Kjære Kahrs! .... For at kunne leve her nede maatte vi holde egen Husholdning, da Livet paa. Restauration vilde

kostet det firedobbelte. Men dette førte igjen — i dette primære Land med sig, at Thomasine blev saagodtsom Slave. Hun maatte gjøre alt, hvad en Enepige gjør i et større Hus, klædte paa Børnene, vaskede dem. gjorde tildels rent, kjøbte Mad, tillavede Mad, besørgede Opvask 4 Gange paa Dagen, syede og lappede Børnenes Klæder, lagde dem tilsengs osv. osv. og skulde ved Siden deraf59

ogsaa være Fru Lie for Fremmede. Hun var dygtig nok til at klare dette i vinter og til nu, men er nu saa overanstrengt, at vi har Valget mellem at laa en norsk Pige eller rejse herfra — thi en italiensk Tjenestepige er af en Mængde G runde en impraktibilitet totalt. Med en af vore forrige gode norske Piger vil vi leve lige billigt som nu. idet vi da kunne holde Hjenunehusholdning og slippe alt dette Optrækkeri, hvorfor Fremmede er udsat og som gjor Opholdet mangedobbelt dyrt. Den Dag, M a thea eller Auille kommer,

vil være én ren Lyksalighedsdrtg for Huset.....1 vor uroligt

bevægede Tid bar man Et af to at gjöre som Poet: enten gaa med paa Wergelandsk med Lyren (ikke væsentlig i Journalistikken og den personlige Feide) i Folkepolitikken» eller

at.....') sig for at faa Fred til at leve blot. i og for sit

Kunstværk, saa det, kan blive til noget som duer. Bjørnson har gjort det ene, Ibsen det andet .... Hvert Land har sin poetiske Blomstringstid, da det ungdomsfriskt moder sine egne Livstanker og begeistres af dem — siden falder • disse ned i Forstandskate-gorierne. I den Periode er det at Landet skal poetisk afspejles, faa det ideelle Fa ta-niorgana-Bi Ilede af sig selv. De danske Digtere benyttede denne Tid pligttro, idet neppe En af dem har undladt at. sætte sin Begavelse over i Kunstformen, saa deres Syner blev en varig og klassisk Beholdning for Landet. Danmark staar nu poetisk afspejlet: hvilket ideelt Danmarks Land har ikke Ohlen-slæger, Ingemann, Grundtvig osv. osv. skabt fur Danskens Syn; han føler at han bar et Land at forsvare, der er mere end den torre Muld. Den Mamgde norske Evner, som har været oppe, har derimod lidet forstaaet, at Hovedlagen var at faa sat deres Syn over i varig Kunstform for Landet; de har som tildels Wergeland, som Vinje, som Chr. Monsen, Sylvester Sivertson osv. foretrukket at rakettere det hort, i halvgjorte lyriske Vers og 17de Maifester; men naar Raketterne, har lyst, staar Nationen klin med det sorte svedne Papir igjen og intet Værk. som lever. Og dette har igjen havt sin Grund i Mangel paa rigtigt Dannelsesbegreh. En anden gjennemgaaende Feil er, al. de absolut ville gjöre det „Betydelige", som ikke det er „betydeligt," der er mest, vellykket enten Opgaven; nu er stor eller liden. Det Fuldendte er det Betydelige. Ja Gud give nu bare, jeg kunde lægge en liden Finger-

') Ulæseligt Ord.60

bred til med mit Arbeide, saa skulde jeg være tilfreds ved at have

levet...... .Jeg ser Ludvig Kr. Daa skriver „Tidstavler" —

det er vist interessante og storslaaede Opfatninger som sædvanligt fra den Kar; det er ellers underligt, at han altid i sit lange Liv har faldt saa skjevt ind i den praktiske Politik. Det er to Sager at være politisk Litterater og at være praktisk Politiker. Men den Mand minder mig altid om ile gamle Kjæmper, naar han er ude at færdes, og saa har han en slig, mig velbehagelig, kongelig Foragt for „hvad Godtfolk mener" — den Gud, som nutildags altfor slavisk dyrkes i vort Land som andetsteds.

Af Brev til Ingeniør Soot, Amerika.1)

Kjære Even!

Vi have begge Vinter nu: Du og Bergitte i Amerika under mine Fodsaaler, jeg her i Norge: 1 længes tilbage, medens jeg vilde give, jeg ved ikke hvad for at leve i Amerika et Par Aar og studere denne Stats Forfatning. Det er Fremtiden, som ligger der i Vest bag de snehvide Bølgers Bjerge, Fremtiden endnu raa og uopdragen og ubehagelig for en humaniseret Europæer. I Frankrige er Fremtiden formet ind i det napoleonske Stabssystem, det eneste, hvori det ialfald i dette Land kan tinde Hvile uden at forstyrre Ordenen og Samfundsroligheden. Hos os i Norge ere vi derimod det stik modsatte af Frankrige, f Ordet, Formaliteten, ere vi frie, frie som faa, i Realiteten, vor egen Klargjorthed om Friheden og Vilje til at underkaste os dens besværlige Conseqvenser med Løn til

Almenoplysning, Jury, o. s. v. er vi derimod umaadelig tilbage. Skal Friheden da koste Penge spørger Folk? Skal vi lønne Skolelærere? Skal Friheden da koste Arbeide og personlig Anstrengelse, skal vi altsaa være Jurymænd og underkastet almindelig Værnepligt? „Nei det vil vi ikke." Var det ikke ukjærligt, saa vilde jeg ofte tænke, at det var bedrøveligt at leve i et Land, hvor Alt fryser, selv dets egen herlige Historie og dets egne Mænds

') Brevet er ikke duteret, men skrevet i Lies forlovelsestid. Ingeuior Soot var en svoger af Jonas Lie, gift med lians hustrus soster.Fru Ingeborg Lie.

Ida Lie.

Jonas Lie.

Erika Nissen (født Lie;.

Thomasine Lie.

Gruppe fra Forlovelsestiden.

(Efter et gainmolt Dagiierrolypi.)63

Hjærter, hvor Alt hungrer lige fra dets egne Marker, som ikke faar Godsei, dets Kvæg, som ikke faar Foder, til dets Mamd, som ikke finder Mad mellem Isflagerne. Og dog er disse Folk efter min Mening Europas stærkeste og intelligentest anlagte Menneskerace, Folk, som. naar de blot vilde, kunde magte den haarde Natur omkring sig og den dræbende Uvidenhed indeni sig. Men nok om sligt.

Du kalder mig lykkelig. Jordi jeg har 600 Spdl. om Aaret og det er sandt! Pecuniært talt er jeg det. Men jeg har greben den Beslutning at offre denne Velstand for at opfylde min Pligt, den at skrive for mit Folk; saa faar det gaa, som det kan med Pengene. Det blir nok Smalhans; men med Pengene foler jeg mig udenfor min Pligt, uden Pengene staar jeg midt i den, og en aandelig Lykke maa foretrækkes for en materiel. Mit Land har ikke Raad til at lønne Skribenter; derfor maa de bent frem opoflre sig. Det. er saa, - det, er leit; men det er deres Pligt. Dette Forhold gjør imidlertid, at Skribenten vinder i aandelig Pragt og Luttrethed, hvad han mister i ydre Pragt; den sidste staar blot mellem ham og Vorherre. Min Kjæreste er enig med mig og saa „ca ira." Jeg har det, som skal bære mig oppe, nemlig min Pen, ligesom din Spiral.1)

Tdag skal jeg ud og passiare med Ole Bull, som fortiden er her i Byen, hvor der er megen »Strid og Kamp. Han skal nu gjøre en Kunstreise indover til Sverige.

Af Breve til Erik Werenskiold.

Paris 2Ide Mai 1886. 7 Avenue de la Grande-Arm«5e 7.

Kjære Werenskiold! Jeg vil bare sige Dig, at jeg paa det sidste har længtet synelig eller Brev og Orientation fra Dig; vi svævede jo her som paa ét Ben paa Line før Kiellandssagen. Vilde den gaa eller ikke gaa og hvorlunde Partierne, hvor Regjeringen? Og saa gik den —

') Sigter fil en opfindelse ut' 8oot, der omtales tidligere i brevet.64

saadan seigt halvt, saa den hare ikke deisede. — — — — — Det er og blir dog et ordentlig Skub paa A åndsfrihedens Sag hvert Slag, den bare faar Lov til at kjæmpe; for i Regelen er det netop det, den aldrig faar Lov til, Tilstanden er Sump Sump Sump. Det har gaaet ordentlig til i lange Tider nu i Norge, og det skal hver aaandelig interesseret glæde sig i, istedetfor at gaa skuflet om og sørge over. at Spidsborgertyngden snød dem for Part i den politiske Magtstilling i sidste Affære; for saa vil Aandsfri-heden endnu i lange Tider staa ovenpaa enhver sidste politiske Affære, som den har git sin Damp. Aandens Folk kommer altid til at opponere; det blir altid deres Plads, — Saltets i Folket, — i samme Minoritet som det i Forhold til hele Grautgryta. Men at de virkelig nattede Bidrag til din og Krogs Malerskole, — det valtra den Dato, at jeg skjønte, hvor Vinden blaaste. Det. skal naturligvis være for at „holde Tiden og Europæerne ude". Jeg talte netop 17 Mai om. hvordan de strævte for at holde „den ny Tid ude" i Kiellandssagen, og hvem det var, som arbejdede og stemte mod den, for lukkes ud maatte den paa Liv og Død, skulde Fædrelandet bjerges! Jo, det var nu først Repræsentanterne for

Suiaa-byerne. De har jo rigtignok selv paa Havnen endel Træskibe langs hele Kysten, som de slettes ikke kan faa ud. Og hvorfor? — Fordi den „nv Tid", som piber og uler fra Dampskibsrorene derude, har gjort som Grisen med Pandekagen, sagt Nof Kof og slugt hele Træskibstrafiken;— Storkapitalen ude i Verden siger: Damp.

Og saa er det. Repræsentanterne for Fiskerierne, som endelig vil holde Nøglen ta;t, saa den ny Tid ikke i nogen Form rinder ind og søkker dem ned. De har kjæmpet den Enkeltes Heltekamp mod et overmægtigt Hav; Baadfasonernes Skjønhed og Baadstellets Udvikling er noget af det mest beundringsværdige og mest heroiske, der kan studeres; — men Tiden siger alligevel: „Nøf kop', den vil ha Fiskeriet drevet af Storkapitalen og med større Fartøjer og Damp.

Og saa har vi Repræsentanterne for vort strævsomme, arbeids-haarde Jordbrug, vor selvstændige fri nationale Bonde, hvis Skuldre bærer Landet. Hans Forholde var i den gode gamle Tid slig, at han selv paa sin Gaard omtrent producerede alt det Kjød og Flesk og Korn, han spiste, Øiet og Melken, han drak, Vadmelet, han klædte sig og Familjen i. Og for, hvad han trængte til Skatter og til et Tørklæde og lidt til af Overflod, solgte han Melken eller65

Kalven eller Grisen, som han havde gjød op, i nærmeste By til de Priser, de der holdt. Det gik, saa Bonden vandt sin trygge nationale .KresstiIling. Men nu — gaar der et Lokomotiv henne paa Prærierne i Amerika, og det trækker en stor Plog efter sig i en Fure, som er en Mil lang, og gaar saa tilbage igjen og lægger en næste Fure regelmæssig som et Urværk. Og, naar Hveden og Havren er hostet, tærsker Damptærskemaskinen tusinder Bushels om Dagen, og de fores ligesom de Millioner »Svin, der gaar igjennem Maskinen i Chicago, — paa de af Storkapitalen lagte billige Jern- og Dampskibsveie til Europa for sammen med Skibsladninger af frossent Kjød fra La Plata eller Faarekjød fra Australien —, at made Europa. Det er den „ny Tid" det! Og der staar Bonden. Om han saa sætter Brækstangen i Jorden, til det sortner for Øjnene, kan lian i Længden ikke mere med sit Haandens Arbejde konkurrere merl Maskinerne end den gamle Haand-sununerske nied Symaskinen, end Middelalderens Haand værker og Laugsmaud med Fabriken! Der staar han — med den ny Tids Fornødenheder, en Mand af vor Tid behøver Kaffe, Sukker, Tobak, en Avis, Adgang til Bøger og andre Klæder end Vadmel for at opretholde sig og sine i et nogenlunde menneskeværdigt. Niveau;

— og med den gamle Tids Produktionsmaade! Han udbyder Kalven, han har gjøelet op til Jul, og Grisen og Fløden og Melken og Korntønden; og skulde lian gjøre op alt, hvad det har kostet ham at faa det frem og til Markeds, blev det pene Penge. Men Grisen fra Amerika siger: Nøf kof, og Havren og Hveden fra Prærie-Farmerne og Kjødet fra La Plata og Faarekjødet fra Australien — nøf kof allesammen! Og Tilbagegangen i Velstand, Dilferentsen mellem, hvad" Bonden maa lia, og Verdensmarkedets Pris,

— det er akkurat Jordbrugets Pantegjeld, der stiger og stiger.

Det er Smaafolkets Kamp mod Storkapitalen, den „ny Tid", Bonden har over sig. Han staar økonomisk midt i den, ligesom lians Land staar politisk midt i den; thi de smaa Samfund trues bardt med at opsluges i Konkurrencen med de saa overmægtige Kulturstater. Og saa mener han kunne stænge Tidens blaasende Vejr ude!

Istedetfor at staa halv ruineret og nægte „Tiden", vilde jeg heller foreslaa, at man aabnede Øjne og Hjerte for den Politik, som forstaar at annamme den ny Tids Aand og ta den ind som en

drivende Kraft i Folkets Liv. For der, ene der, ligger Lands-

yfrelsen, Bondens Frelse, Fiskerens, Rederens. - ene i det. at han tilegner sig den Indsigt og Oplysning om sin Tid, den Almensans og det Hjertelag, som horer til, at man gribes af Associationens Sfaerke bærende Tanke. I) e t er Smaafolkenes eneste Vei til Bjergning fra at reduceres tilslut til kun en tjenende Arbejdsstok for Dagsløn under Storkapitalen. Lad et halvt Bygdelag slaa sig sammen om at drive Jorden som ét Storbrug og om at konsumere ved Fællcdskjøb. — jeg ved vel, at dertil bører store Dannelsesforud-sætninger i Folket, som först maa erhverves, — og der er pludselig Storkapitalens Drivkraft. Lad Rederne gjøre det samme, og de har Damp; lad de smaa Fiskebønder gjøre det samme, og de har større Fartøjer, Storkapitalens Brugsmaade, Storkapitalens

Fordele og Uafhængighed af alt andet end sit eget Arbejde.

Hu — puh! — havde jeg vidst, dette Foredrag vilde blevet halvten saa langt, skulde Du sluppet det i et Privatbrev; jeg skulde forbedret det og sat ind nogetsteds i en Avis — eller helst ladet det være. Det er Emner, jeg for endel ogsaa kan gjøre i Konst.

Paa Salonen er adskillige smukke Ting. Harriet Backers Billede rent ud overraskede mig; det er noget af det vakkreste og fineste i det Værelse, synes nu jeg. Hun reiser herfra om tre Uger, hører jeg, Kitty Kielland alt om 8 Dage, og vi kommer til at savne dem meget. Saa kommer vi da til at leve alene her i Paris — jeg og Bogen og Bogen og jeg — til langt udover Sommerer, da vi vel gaar nogetsteds ben igjen til Berchtesgaden, Schweits, Jersey. Er jeg stemt som nu — men Heden omstemmer vist let, — saa blev vi helst hér i Paris hele Sommeren. Jeg indbilder mig, jeg skulde faa udrettet saa meget i Ensomheden; jeg har en prægtig Balkon ud til Av. de la Gr. Armée, bor saa højt og har saa god frisk Luft.-----------------

Dormoüp* i>nr Montereari ti. 2 Aug. 18&2.

Kjære Erik Werenskiold!

Jeg antar og haaber, at Du er paa Ferietur nogetsteds og hviler og forfrisker Kræfterne — dette Brev rækker Dig saa vel forst, naar Du kommer hjem igjen. Jeg antar ogsaa at Thomasine i sit Brev herfra til Inga, som hun vel har faaet har fo:talt. om hvilket malerisk Sted vi bor paa, fuldt rundt om af pnegtige Motiver en Milsvej fra os i et forfaldent Slot sidder Rosa Bonlieur og maler Dvr og ellers lever vi i bare kuperet Skov og Vinland,67

hvor Frants den 1ste og Diana de Poitiers og Henrik den 2den og Hertuginde d'Etampes havde deres Slotte og lod Parforcejagten gaa til Hornets Klang og halsende Hunde over Skog og Vasdrag og Bondemarker — historisk Grund, hvor vi sætter Foden. 1 et af Slottene udkastede Voltaire Planen til Henriaden. En af Kongerne lor Merowingerne — han efter hvem St. Cloud er opkaldt har hoet i en Ruin nede ved Elven, og Fredegunde i en anden. Og her ved Drirmplles ved Floden Orvannes (..Dnrmolhis supm Aro-vannum) udkjæmpedes Anno 600 et vældigt Slag mellem Fredegunde og Sønnen Clotar den 2den paa den ene Side og Brunhilde, der var Formynderske for de to mindreaarige Konger af Burgund og Austracien, paa den anden Side, — saa „L'Orvannes ikke kunde flyde for Lig". Nu holder Elven paa at forsumpe sig, og vort Værtfolk skafter os bl. a. en Overflødighed af Krebs fra den. Vinen er ypperlig, — vi er paa Grændsen af Burgund, — og alt om os frisk Naturensomhed og ægte Bondeland, — det, som for var Modeopholdsted og .Jagtland for Konger — sidst Ludvig den 1.6de og Marie Antoinette!

Ja nu ved Du, hvordan vi har det — om det mulig engang kunde narre Dig hidned. Jeg længes saa meget efter at faa snakket med Dig om Forholdene hjemme, om Kunsten, Literaturen, Politiken . . . Kan Du tænke Dig noget forfærdeligere end dette som vi nu har lige for Øjnene med Finland? — et frit opdraget og folende Folk pludselig grebet af den vældige halvasiatiske Blækspruts Fangarme og saa ned i Mørket, ned i Undertrykkelse og Barbari med det! Det er et oprorende blodigt hjertegribende Syn — utroligt enda vi overværer det, — og næste Gang er det os! — Alt fordi Europa ikke forstaar, at det her skal staa som én Mur imod ethvert Overtag af den russiske Kolos — alt for dette" vanvittige Elsas-Lothringske Skyld! Det er den gamle Historie om det uenige Grækenland foran Aleksander af Maeedonieu. Det begyndte med at træde Danmark nede, — og det var omtrent hele det nordiske Haab det — og efter mit Begreb — os selv. Det er godt, Vorherre ikke har gjort][mig til Statsmand, for da begyndte jeg paa nordiske Planer en halv Time efter Udnævnelsen. Det er Forbund, som skal redde os smaa Stater, og Forbund, som skal redde det ganske Europas Civilisation! Men kan Du nu l'. Ex. tænke Dig noget, som mere viser, hvor lidt vi Normænd har Sansen udviklet for den udenrigske Politik, — vi er ligesom saa aldeles absorberet58

af vor Udvikling inden Hus, end det Faktum, at vi. medens vi har en Verdensdel som Rusland politisk, militært, merkantilt og litenert saa at sige overhængende og lige ind paa Livet af ns, - endnu ikke har et Professorat i russisk (eller de slaviske Sprog?) ved Norges Universitet. Vi skulde ha to mindst. I Tyskland og Frankrige Ueres der naturligvis russisk nu baade ved Militær- og Handelsskoler, oppe i Ti o in so og Finmarken lærer mange sig

russisk; men til vor ..dannede Bevidsthed" er den Fornødenhed ikke rukket, — Rusland er endnu ikke indenfor Synskredsen! — — — — —

Med Hensyn til vor indre Politik, saa har jeg kun det at sige, at det förste Bogstav i Venstres Alphabet er: — Enighed. Folden er grejet, er Venstre væsentlig magteslos — og politisk bare en Brøk af sig selv.

Den svenske Digter Ola Hansson, som er gilt meel den russisk-tydske Forfatterinde L. Marholm, har da boet i Paris nogle Maaneder; men nu fik jeg Brev fra dem hidud, at de bryder op og reiser til Schweits, hvor de antagelig bosætte sig i Vevey ved Genfer-søen. Med dem trækker de sidste Fugle bort af skandinaviske Kunstnere og Forfattere fra Vat»ren her i Paris; — vi kom forresten ikke til at se meget til dem, da de bode i St. Cloud. Nietzsche er deres Profet, og ham forkynder de lbr det „ny Tydskland", — som mener nu at løbe ind i en ny Literaturfase, som den der brød igjennem hos os og i Danmark i Sytti-aarene. Men Tydskland er et gammelt-intelligent Kulturfolk, kommer saa bare an paa om en gammel Kjærring kan smide sig on» til en ung Jomfru igjen i Poesien! —-------------— —

Nok en har ogsaa moret. mig — den Hans Aannerud, som skrev om Julekut; det var helt igjennem aldeles ypperlig tin indvendig norsk Karakteristik, — havde han saa bare laclt ham, som sad bagpaa Mejen, springe af ved det Punkt, da han tænder Fyrstikkerne. Men for at være naturlig, lar ban Fyren hænge paa altfor længe og tynge bagpaa.

Iler trækker op til Tordenveir i,-'jen vi havde et ordentlig inat — og morkner. Men Tordenen er ikke lig den i Tydskland, hvor den skralder og brager mellem Fjeldene, som de skulde revne; nei den er fransk tin ondskabsfuld, slikker med lange gule spydige, melistofeliigtige Tunger efter Lader, Huse, Dyr hvor den langt og snedigt kan naa til at dræbe eller tænde. Hu—u . det brrrr - - ager og glimter og mørkner.-—— — —-—($9

Af Breve til Redaktør Thommessen.

Påvis, lOile Huvotnber 188f>.

Kjære Olaf Thorn messen! .leg nænner mig forsigtig Blækhuset igjen oveupaa at ha levet og sprællet inde i det som en Fisk i et Bhekatjvarium den ganske Semmer og Host; men jeg synes jeg skulde havt en liden Prat med Dig og dm Hustru. „Koiiunandorens Døttre" er færdig fra min Haand for idag fjorten Dage siden, og saa har jeg da Ferier, det vil sige, jeg gaar og leder „efter en rigtig dugendes Handling1' til et Skuespil, hvortil jeg har Ideen og en hel Del mere til opgjort. Jeg søger overalt paa Sjo og Land og stirrer paa Mennesker, jeg kan komme sammen med, som en Lommetyv, der vil gløtte under Klæderne; er Lykken god, snubler jeg vel en Dag over det.

jeg vil, og da først puster jeg let.-----— — — — -

Brev fra Dig om din Tumlen og Leven har jeg da i hver „Verdens Gang"; Du holder friskt Vejr sér/jeg, støt blaasendes; og „Kria den gaar paa alle Dage", soiu sig hør og bør i et meningsdygtigt, aandsbeva;get Land, hvor Udviklingen gjærer saa den spruter en om Ørene som af en Flaske Brus. Og saa Unions-grej a! jeg synes man kunde gjemt Striden i Venstre til Jury og Armésag var bjerget i Hus (»g Parlamentarismen var erkjendt som Fællesbasisen for alle Partier. Før blir der ikke virkelig tryg politisk Arbejdsfred i vort Land. Og lidt skal vi nu ogsaa se ud efter Uden rigspol i ti ken. Det ser rart ud i Europa. Frankrige er nu helt rustet. Boulanger, til hvem en betydelig Opinion ser op som til selve den galliske Krigshane, forlanger nu sluttelig 42 Milliarder til baade Geværer og Befæstninger — silt at udføres med engang. Det er som Hanen af og til slaar kamplysten med Vingerne, og enkelte mener her, at Europas Alliancer, naar 'let kommer til Stykket, vil stille sig overraskende anderledes end Europas Presse-har opgjort det. Man tror ikke Østerrigs Smil er saa ganske naturligt, naar det forsikkrer, det har aldeles glemt Königsgrilt/. og Sadova og at det er blevet ruineret, og Bismarck lader heller ikke til at være saa tryg paa det. Nu, det er jo muligt, at Krigen til næste Aar ogsaa driver over; men se ud lidt er ikke afvejen ogsaa for os Siinalolk, saa vi har Paraplyen færdig til det regner. Bjørnson sidder fortiden nede hos Runeberg, der gjør hans Byste, og saa prater vi der om Eftermiddagene.--------—70

Pari» 5te Juli 1887.

Kjære Olaf Thommessen!

Meget trist dette med Kiellands Digtergage, og fra Venstres Side tillige en Stor Utaknemmelighed. — saare trist!

Men endnu tristere, at Bjørnson virkelig skal være nodt til at frasige sig sin! Jeg tror ikke Nationen vil tinde sig i, at se <len Digter, som gjennem dens sidste Mandsalder har gaat saa stort i Spidsen for den fædrelandske Udvikb'ng paa saa mange Feldter, se ham berøvet den Æresløn, der har fulgt ham gjennem alle de Aar. Jeg tror ikke, der er én Storthingsmand, som, naar han kommer hjem eller de næste 17 Mai skal synge: ,.Ja vi elsker", ikke vil føie, at dette man disputerer nu mere eller mindre om Grunden — er kommet i en'national skjev Stilling. Derfor mente jeg som saa — kumle det ikke være forstandigt, om nogen nu strax før Thinget sluttede eller under Behandlingen af Digtergagerne refste sig i Thinget og foreslog en „Pension" til Bjørnson (som banebrydende Digter, Politiker etc. og om mulig ogsaa til Ibsen som banebrydende Digter. Jeg tænkte mig Pensionen stor 1,000 Spdl. og livsvarig. Det vilde været en Æresbevisning for sig — og frid Storthinget fra en moralsk og, jeg kan næsten sige national Forpligtelse, som det elb rs kommer til at drage paa og faa meget Tulleri af, helt til den er klaret. Jeg har jo ikke set. hvad Bjørnson har skrevet til Storthinget, men er vis paa at Formen er, som den bør være, ærbødig og ikke stødende. Jeg har overhovedet ikke talt med Bjørnson nu paa fire Uger. Da Telegrammet om Kiellands-gagen kom, reiste lian og Familjen paa en Ugestid ud til Kielland og er ikke kommet tilbage. Saa Idéen om Pension er fuldstændig opstaat af min egen Hjerne. Det var, fordi jeg var uenig med Bjørnson om Formen for Kiellandsansøgningen, at jeg nu sidste Gang ikke gik med paa den; jeg fandt det mindre heldigt at sætte Storthinget under nogen Tommeskrue og ogsaa mindre klogt, da jeg tror, det heller virkede som en Grund imod end for Kielland. Skulde Horiørén virkelig kræve det, saa frasiger jeg mig naturligvis ogsaa min Digtergage; men dertil ser jeg dog endnu ingen alvorlig Grund fortiden. Jeg faar se Sagens Gang an udover, og jeg tør ikke forsvare at gjøre Letsindighed, — min Stilling er mere end nok vanskelig før i økonomisk Henseemie.

Det var ogsaa^Jen svær Aftære, at Garborg ikke er gjenvalgt til Statsrevisor! — det synes næsten at ha været en ren Nedslagtning paa Aandens Mænd.------------71

Paris den 12te Novbr. 1887.

Kjære Olaf Thommessen!

Kil vakker Dag, jeg sad i værste Susen med min Bog, kommer der et nydeligt Brev med en nydelig Femtifranesseddel fra dit Blad. Jeg blev baade rod og skamfuld, jeg havde sandelig ikke tænkt paa noget Honorar af Dig; det er da nok heller mig, som skylder Dig da, — og det for saa meget, kjære Ven! Men saa uendelig lumpen er denne Vorden, at, — engang annammet beholdt jeg den; man har saa bedrøvelig meget Bmg for Manimon, sér Du. Og saa faar Du og dit Blad ha Tak da.

Jeg har da netop sendt det allersidste Manuskript til min ny Fortælling: „Et Samliv." Det er et jevnt Ægteskab saadan i Almindelighed, og det kan være en nok saa vanskelig Sag at gjennemføre. Hvad Form Eros tar, han maa dog stikke nogetsteds under ogsaa i Hverdagsknarret. Summen er egentlig, at Kjærligheden er en nok saa fin Blomst, der maa plejes af begge Parter, — og at der paa noget Vis maa leves sammen i Fællesinteresse. Det er ogsaa, naar Velværen kommer, at Forholdet har de farligste Skjær at klare. Jeg har derfor tat et Ægteskab, som er udover den haarde Nødvendighed bare at maatte stride og trælle for Koden, — det er igrunden en rent vældig Fællesinteresse til at holde dem sammen. — Naa ja, jeg har ment noget som dette her, — om jeg har faat det til, er en anden Sag-----

Berchtesgaden <1. 22 Ang. 1892.

Kjære Thommessen!

Tide faar Du ha paa bedste Vis, fordi du vil la mig faa „Verdens Gang" ogsaa, naar det blir saa stort og dyrt at skikke. Vi er nu engang saa vant til at følge Dig i al din Kamp og Fægtning med Spænding og Ønske, at Du skal vel vinde......

Det om at indtage forfatteres Noveller i Føljeton er en Tanke, men der kan vel være Slæder iveien ved at Landet er forlidet.

Du har mange Ideer og mange gode, og, naar Politiken ikke mere er saa altopslugende, burde jo faste Artikler af de forskjellige Forfattere ligesom i „Figaro" være en praktisk Invention. Et Hovedfundament for en Avis's Værdi er vel tillige, at den altid gir en vis Plads for solide Interesser i Artikler, der tilfører Kundskab og om Sag. Det er i Lamgden det, hvert Hjem føler som Nød-vendighedsvare. — —------------— —72

Angaaende mig selv, saa har jeg en størrie Roman under Arbeide, som dog ikke blir færdig før til Vaareu. Imidlertid har jeg lettet mig for nok en Tylft Eventyr, der vil k< mine ud til Høsten. Det er den Urgrnnd af elementære Syn. der har gjæret og yret i mig fra Ungdommen af. som imwi frem. Det bar jeg nu fundet et Slags Form for, og jeg vil i Tidens Lob kunne putte mangehaande Skabninger did. -

Sig ingenting, men t.il næste Aar vil jeg anten være død eller komme hjem til Sommeren.----------

Af Breve til Johan Bøgh.

Berclitesgnden den 26de Okt«b;v.- 189-'.

Kjære Johan Bøgh!

Idet jeg idag netop bar afsendt Slutningen af min Sjøfortelling ,.Rutland" til Hegel og imorgen gaar til Dresden for Vinteren, vil jeg i Hasten skrive nogle Ord til Dig. Jeg modtog du og svarede paa dit Telegram om „Grabows Kat." Hvad jeg vilde have tilføiet er, at saa meget kommer an paa godt Samspil, hvilket paa Kristiania Theater, efter hvad man tilskriver mig, først egentlig er blevet erhvervet under Opførelserne og uden hvilket f. Ex. Thescénen i lste Akt blir lang. Finder I, at noget uden Skade for Handlingens Gang og Sammenhæng kan forkortes i Theseenen i lste Akt, i Generalindens og Stenvigs Samtale i 2den og — mulig i Monologen i 3die Akt, saa gjør det. Ibsen siger, at hans Erfaring er, at hvert Theater i Regelen indretter sig med saadant efter sine Spillekræfter, saa der gives liden almindelig Regel for, hvor de stryger i Bogens Text. Hvad jeg gjerne vilde, dersom Stykket gjør Lykke i Bergen, er, at jeg, udenfor det. Honorar, 1 tror at kunne betale mig nu, ogsaa kan have en liden Af kastning af Stykket, naar det spilles i følgende Sæsoner. Jeg mener blot en ganske liden - jeg tror, man kalder det „Feu".

En nøiere Indgaaen paa Stykket vil antagelig vise, at det ikke er saa let at behandle med Overstrygninger. Saaledes gjorde Clausen, da det, lykkedes ham at spille Monologen, tilslut Lykke med den. Han tog forsL Rollen for pathetisk deklamerende, medens Stensvig netop er en Virkelighedsfigur, en brav af Lykken forkjælet73

Mand, der blot ikke bur Anelse om sit eget dybere Menneske, som aldrig er kommet paa egentlig Prove, bos hvem Lidenskaben, „Rovdyret inden i osu, pludselig plumper ud först og fremst til hans egen Forfærdelse. Det er den samme Ubekjendtskab med sig selv. som jeg i Adam Schrader har behandlet kun fra den modsatte Side; Det er den psykologiske Ide og Forholdet mellem den op og nedgaaende Maler, som for mig har været væsentlig. Hvad Honoraret angaar, saa er jeg naturligvis som dramatisk Begynder en beskeden Mand. Det glædede mig meget, at I vil opføre det i Bergen.---------—---------

Dresden den 17de. Novbr. 1880.

Kjære Johan Bøgh !

Af en Notits i Dagbladet ser jeg, at 1 har spillet Stykket — Katten — i Bergen, og at Professor Stenvigs Rolle er udført udmærket, — hvad der ikke har været Tilfældet i Kristiania, hvor det saaledes paa en Maade har bjerget sig igjennem, uagtet hinkende paa ét Ben. — takket være Fru Juel! —

I Løbet af de første Par Uger udkommer min nye Fortælling Butland, det er Livet fra Kysten og Nordsjøen med Forbilleder fra mange Eriudringer helt fra Trondhjemskanten til Kristiania. Kan Du ikke huske at jeg engang spurgte Dig i Bergen, om Du erindrede noget om gamle Bennetters Brig? — han har isommer været med blandt det gamle, som har foresvævet mig. Du husker, da jeg var i Rom, hvordan jeg bengtede til Sjøen, saa vi tilslut

reiste til Ostia for at faa salt Vand og brække op al Æsthetiken. Det var næsten den samme Længsel, der betog mig nu isommer, efterat jeg har været i Indlandet helt fra jeg sidst reiste fra Norge-

Holskogen pr. Kristiansand S. den Ilte Septbr. 1893.

Kjære Johan Bøgh og Fru Wenche!

Først nu har vi da fuldt bestemt os til at blive her, til,.Niobe* er færdig — engang i Oktober — og saa reiser vi ind til Kristiania paa et Par Ugers Tid, derefter Kjøbenhavn—Paris.

Bergensopholdet blir der saaledes intet af iaar, — og saadan paa halvsur Vintertid kan jeg heller ikke sige, det vender den heldigste Side til for min Indbildningskraft. Saa denne Tur til74

Bergen, som jeg af mange Grunde havde glædet mig til, faar opsættes til næste Aar. Man kan nu heller ikke vente at kunne gabe over det ganske Norge paa én Gang, saa unægtelig forslugen jeg end er paa det. — Det faar tas i Portionsvis. — Her sidder jeg da, skriver paa Niobe, — udenfor Vinduet Holskilen grøn-blinkende og Havet en Stribe blank-blaat, hvor der hores Damp-baadsul, strimer Dampbaadsrøg, skinner og vugger en og anden Seiler og Lodsbaad, — og paa Tndsiden tar de op Poteter og ruller dem ned i Kjælderen med en Larm nu og da, som naar Dampskibet tar ind Kul. Veiret er herligt — enda---— —